קנין הלכה

3

מראי מקומות

מס׳ 1

חודש חשון תש״פ

יו״ד הלכות בשר בחלב

סימן פז, סעיפים א - ט

Dirshu
דרשו ד׳ ועוזו
קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

קנין הלכה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד׳ ללא קבלת אישור בכתב מ״דרשו״

קנין הלכה

מראי מקומות

סימן פז

הקדמה

נאמר בתורה ג' פעמים לא תבשל גדי בחלב אצמו, ודרשו חז"ל [חולין דף קטו:] חד לאיסור בישול וחד לאיסור אכילה וחד לאיסור הנאה.

שיעור בישול הוא בכזית, והיינו שאם יש בבשר ובחלב יחד כזית לוקה על הבישול, וכן האוכל כזית מבשר וחלב שנתבשלו יחד לוקה. אמנם גם בפחות מכזית יש איסור, דחצי שיעור אסור מהתורה.

איתא בגמ' חולין [דף קח.] דלא נאסר בשר בחלב אלא באופן שהחלב נתן טעם בבשר או איפכא שהבשר נתן טעם בחלב, אבל אם נבלעה טיפת חלב בחתיכת בשר באופן שאין טעמה נרגש אין בזה איסור, ונתבארו בגמרא שני טעמים לדין זה:

א. אביי אמר דלא נאסר בשר בחלב אלא באופן שיש בו טעם כעיקר, [ולשיטתו ילפינן מבשר בחלב דטעם כעיקר דאורייתא].

ב. רבא אמר דמה דבעינן שיתן טעם הוא משום דלא אסרה תורה אלא דרך בישול, וכל שאינו נותן טעם אינו דרך בישול.[1]

סעיפים א – ב

משנה חולין דף קיג. ר"ע אומר וכו' עד סוף המשנה. גמרא דף קטו: דבי ר' ישמעאל תנא וכו' עד ואחד לאיסור בישול.

איסור בישול

לענין צליית בשר בחלב אם דינה כבישול ותיאסר עצם הצלייה מן התורה, עיין ברעק"א שהביא דהפר"ח ציין מהר"ן דאין בזה איסור, אך הפר"ח בעצמו הסיק דיש בזה איסור בישול, וכן סובר הפלתי. והחוו"ד [ס"ק א] סובר שאין בצלי איסור תורה כיון שאין רוטב. [ועיין עוד בדבריו (סי' צב ס"ק ח) שהביא מרש"י ותוס' (סנהדרין דף ד:) וכן מדברי הר"ן דיש בזה רק איסור אכילה מדרבנן, ונפק"מ שאין בזה איסור הנאה. ויש להעיר שרש"י ותוס' עוסקים בטיגון דהיינו שטיגן בשר בחלב, ולא בצלי].

ולענין טיגון כגון בשר בחמאה, הביא הפמ"ג בפתיחה [ד"ה עוד] שנחלקו הפוסקים, דעת הפר"ח דטיגון אסור מהתורה, ודעת המנחת יעקב והמהר"ם שיף [בחולין] דאסור רק מדרבנן.

חתיכה רותחת של בשר שהוסרה מן האש שנגעה בגבינה חמה, כתב היש"ש [המובא ברעק"א שם] דאסור רק מדרבנן כיון

ביאורים והערות

1. **תוספת עיון**

עיין שו"ת רעק"א [ח"א סי' רז] שהביא את דברי הרמב"ן המובאים בר"ן בסוגיא דנ"ט בר נ"ט, שמבואר מדבריו יסוד כללי בדיני בשר בחלב, שלא נאסר אלא כאשר החלב והבשר נותנים טעם זה בזה, אבל לו יצוייר שהבשר יתן טעם בחלב אך החלב לא יתן בו טעם אין בזה איסור. [ובמקרה שנפל כזית בשר ליורה של חלב שיש בו ששים נגד הבשר דאמרינן שהבשר אסור (משום שקיבל טעם מהחלב) והחלב מותר (שלא קיבל טעם מהבשר דיש בו ששים נגדו), כתב רע"א שלפי הרמב"ן צ"ל דכיון שנבלע חלב בבשר, והוא אינו נידון כמקושר לשאר החלב שביורה, נמצא שהחלב הזה מקבל טעם מהבשר, ויש כאן נתינת טעם זה בזה].

אמנם כתב רע"א, דהרמב"ן הוכרח לחדש יסוד זה מכח ביאורו בדין נ"ט בר נ"ט, אך לפי תוס' [זבחים דף צז.] ושאר הפוסקים שביארו דינא דנ"ט בר נ"ט באופן אחר אין הכרח ליסוד זה של הרמב"ן, ושפיר אפשר לומר שאם יצוייר שהבשר יקבל טעם מהחלב אך לא יתן בו טעם, הבשר יאסר והחלב יהא מותר.

קנין הלכה

מראי מקומות

שאינו דרך בישול, וכן כתב הפמ"ג [פתיחה], והיד יהודה [ארוך ס"ק א] נקט דגם זה אסור מהתורה.[2]

בשר שנכבש בחלב

עיין רע"א [ס"ק ג] ופת"ש [סוס"ק ג] שכתבו דאם נכבש בשר בחלב אין זה דרך בישול ואין איסור אכילתו אלא מדרבנן, וכן אין בו איסור הנאה, אבל אסור לבשלו עתה, דאם יבשל יעבור בזה איסור תורה של בישול בשר בחלב, וגם יאסר באכילה ובהנאה מן התורה.

כתבו הפוסקים דהמבשל בשר במים בתוך קדירה חלבית בת יומה, יש בזה איסור תורה כאילו בישל בחלב ממש, וכן המבשל חלב בקדירה בשרית בת יומה ה"ז כמבשל בבשר ממש, [איסור והיתר כלל ל' דין ה', פמ"ג ש"ד ס"ק יח, רעק"א תשובה סי' רז].(פ)

ביאורים והערות

2. **תוספת עיון**

בישול אחר בישול בבשר בחלב

עיין פמ"ג [ש"ד ס"ק ב] שהביא משו"ת שער אפרים שכתב דאם בישלו חמאה בקדירה בשרית בת יומה ונאסרה החמאה בהנאה, מ"מ מותר להדליק בה נר חנוכה הואיל ומצוות לאו ליהנות ניתנו. והביא הפמ"ג את קושיית האליהו זוטא [או"ח סי' תרעג] דיאסר להדליק את התערובת משום איסור בישול בב"ח שהרי מבשל שוב את החמאה הזו, ונמצא עובר בבישול בב"ח. והנה האליהו זוטא נקט את קושייתו דהחמאה הויא דבר לח [כשהיא נימוחה ומתבשלת] ולמד מדיני בישול בשבת [סי' שיח] שבדבר לח שנתבשל ונצטנן יש בישול אחר בישול, והפמ"ג כתב שלא הוצרך לזה, דלענין בב"ח גם דבר יבש כמו חתיכה של בב"ח אסורה לבשלו שנית.

ובגוף דין זה אם יש איסור בישול אחר בישול בבשר בחלב, הפמ"ג נקט כאן בפשיטות שיש בזה איסור, [וכן פשוט להחת"ס סי' צב ומובא בפת"ש ס"ק ו] וכן משמע בש"ך להלן [ס"ק יח] ועיי"ש בגליון המהרש"א, אמנם בסי' קה נקט הפמ"ג [מ"ז סוס"ק ב] דאין איסור בישול אחר בישול בבשר בחלב. וע"ע בדברי רע"א [גליון השו"ע אות א] שדייק מהגהת או"ה [כלל ל אות ד] דאין איסור בישול אחר בישול בבב"ח. ועיין בפמ"ג [הנ"ל] שהוסיף דבאופן שהבשר נתבשל לחוד והחלב לחוד יש איסור לבשלם יחד, ואין זה דומה לדיני שבת, וביאור דבריו הוא דלענין בב"ח התורה הקפידה על בישול המרכיב יחד את הבשר והחלב באופן שנותנים טעם זה בזה, ולענין זה אף שכל אחד בפני עצמו מבושל אסור לבשלם יחד, משא"כ אם כבר נתבשלו יחד וחוזר ומבשלם אין בזה איסור, כיון שכבר נתבשלו והורכבו הבשר והחלב יחד. [ובאופן שבישל חתיכת בשר בחלב, ובא ליתן אותה חתיכה לקדירה שיש בה חתיכות בשר נוספות, באופן שהחלב הבלוע בחתיכה הראשונה יתן טעם בחתיכות הנוספות, בזה יש איסור בישול מצד החתיכות הנוספות].

ובעיקר מה שהעתיק הפמ"ג מהשער אפרים שהתיר להדליק נר חנוכה מהחמאה שנאסרה בהנאה, עיין בפת"ש [ס"ק ד] שהביא דהשער אפרים כתב שאין יוצאים בזה ידי נר חנוכה, דנר חנוכה בעי שיעור ואיסוה"נ אין להן שיעור, דאמרינן כתותי מיכתת שיעוריה. וע"ע בשע"ת או"ח סי' תרעג [ס"ק א] שהאריך בזה.

ליקוט תשובות האחרונים

(פ) **בישול בב"ח במיקרוגל ובקיטור**

לגבי בישול בשר בחלב במיקרוגל הביא בספר שבות יצחק [על דיני מיקרוגל] בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שדינו כבישול גמור ואסור מהתורה, וטעמו משום שמה שדנו הפוסקים לגבי בישול בחמי טבריה [לקמן סעיף ו] הוא אם חשוב דרך בישול, וכיון שבני אדם רגילים לבשל מאכלים במיקרוגל ה"ז דרך בישול, וכיון שיש בזה איסור בישול נאסר התבשיל גם בהנאה. והוסיף דלפי"ז מה שמצוי מזון לעגלים המורכב מחלב עם שומן בקר מבושלים יחד, ה"ז אסור בהנאה אף אם התבשל מזון זה במיקרוגל ולא באש.

לגבי בישול בשר בחלב בקיטור, עיין בשו"ת שבט הלוי [ח"ט סי' קנו] שכתב דיש בז;ה איסור בישול מדאורייתא, כיון שהקיטור הוא תולדת האש. ועוד הוסיף דאף אי נימא דבישול זה הנעשה ע"י לחיצה על כפתור חשיב גרמא, מ"מ יש בזה איסור, ונסתפק אם הוי איסור דאורייתא, [דלא נאמר בפסוק לא תעשה רק לא תבשל, ואולי רק כשכתוב לשון עשייה ממעטינן גרמא], או דרבנן מטעם גרמא.

קנין הלכה

מראי מקומות

שיעור הבישול

עיין פמ"ג [פתיחה ד"ה וכמה] שהביא מהפר"ח דאין איסור בישול אא"כ נתבשל הבשר בחלב לכל הפחות כמאכל בן דרוסאי. וכתב הפמ"ג דהיינו שבפחות ממאכל בן דרוסאי אינו לוקה על הבישול, אבל להיאסר באכילה ובהנאה נאסר מיד, וכמו שנקטו הפוסקים בסתמא [סי' צב ס"א] דאם נפלה חתיכת בשר לתוך חלב רותח נאסר הכל בהנאה אף אם סילק מיד את החתיכה.
ועיין בחוות דעת [סי' צא ס"ק ז] שכתב הטעם, משום שהבשר מוציא מיד טעם לחלב וטעם זה מתבשל מיד בתוך החלב ונאסר החלב מיד בהנאה. והכרתי ופלתי [סי' צב ס"ק ג] כתב שגם בחתיכת הבשר עצמה יש איסור הנאה, דהלחלוחית שבתוכה מתבשלת מיד אף שעצם הבשר עדיין אינו ראוי לאכילה, ולחלוחית זו אסורה בהנאה.

סעיף ג

משנה חולין דף קיג. בשר בהמה טהורה וכו' עד סוף המשנה.

במשנה מבואר דאין איסור לבשל בשר טמאה בחלב, וכן אין איסור לבשל בשר טהורה בחלב טמאה, וכן מותר ליהנות מהתבשיל. ולענין איסור אכילת בשר בחלב כשהבשר או החלב טמאים, כתב בטור דיש איסור מדרבנן, ועיין בט"ז [ס"ק יב] וש"ך [ס"ק ג] שהאריכו.

המבשל בשר נבילה או חֵלֶב בחָלָב

הדין הנ"ל הוא במבשל בשר טמאה או חלב טמאה, שהוא מין טמא לגמרי, אך לענין המבשל בשר נבילה בחלב או שבישל חֵלֶב בחָלָב דין זה לא נתמעט מהך מיעוטא שנתמעט בשר טמאה או חלב טמאה, שהרי מיירי בבהמה טהורה. והגמ' [דף קיג:] עוסקת בזה איתמר המבשל חֵלב בחלב וכו', ונקטינן להלכה כהרמב"ם [פ"ט מאכ"א ה"ו] דלוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו, דלענין האכילה אמרינן דאין איסור חל על איסור.[3]

ולענין איסור הנאה, ציינו הדגמ"ר [הובא בפת"ש ס"ק ו] והפמ"ג [פתיחה לבב"ח ד"ה ולענין חֵלב בחלב] לדברי הרמב"ם בפיהמ"ש [פ"ג כריתות סוף מ"ד] שכתב דאין איסור הנאה חל, וקרא לזה הרמב"ם נקודה הנפלאה, וביאר שאיסור ההנאה נובע מאיסור האכילה, וכל שלא חל איסור אכילה לא חל גם איסור הנאה, וכתב הדגמ"ר שבמקום הפסד אפשר לסמוך על הרמב"ם. אמנם הפמ"ג [שם] כתב דנקטינן שחל בזה איסור הנאה מהתורה דכן כתב בספר בית הילל וכן משמעות המנחת יעקב, וכן כתב גם החת"ס [שו"ת סי' צב הובא דבריו בפת"ש ס"ק ו].
בשר חיה ועוף בחלב אינו אסור בבישול ובהנאה, רק אסור באכילה מדרבנן. [וכתב הפמ"ג דמטעם זה אזלינן בספיקו להקל]. וה"ה בשר בהמה בחלב חיה אינו אסור מהתורה [פת"ש ס"ק ז בשם התפארת למשה].

ביאורים והערות

3. **תוספת עיון**

לכאורה מה דאמרינן דאין איסור חל על איסור קאי רק על הבשר של הנבילה או על הַחֵלב, אבל לגבי החלב לכאורה צריך לחול איסור בשר בחלב ויאסר לאוכלו מן התורה, וכן נקט רעק"א בספר דרוש וחידוש [מערכה ז ד"ה ואולם]. אמנם בשו"ת חת"ס [סי' צב] כתב דגם החלב אינו אסור באכילה מדין בב"ח, דעיקר איסור בשר בחלב חל על הבשר, והַחָלב נאסר בגררא, אך באופן זה שהבשר אינו נאסר משום דאין איסור חל על איסור גם החלב אינו נאסר. והחזו"א [סי' כב ס"ק א] כתב דאפשר דאין לוקה גם על החלב כיון שאיסור בב"ח הוא על ההרכבה של הבשר עם החלב, וכל שטעם הבשר שבתוך החלב אינו נאסר [דאין איסור חל על איסור] חסר כאן צורת בשר בחלב ואין לוקין על החלב.

קנין הלכה

מראי מקומות

דגים בחלב

הב"י והלבוש כתבו דיש בזה סכנה. והט"ז [ס"ק ג] כתב דט"ס הוא, וגם הש"ך [ס"ק ה] התיר בפשיטות וכתב דכן נוהגין. ועיין פת"ש שהאריך בזה, וסיים דכיון שהאידנא כל העולם מבשלים בחלב הרי זה מותר כיון דדשו בה רבים.

ובספר יד יהודה [פירוש הקצר ס"ק ו] כתב דכיון שאין לדבר זה יסוד בחז"ל אין זה אלא מהלכות הרופאים, ולכן יש להורות דהכל לפי המקום והזמן. [וכעי"ז כתב בכף החיים (ס"ק כד), ועיי"ש שכתב דבמקום שלא דשו רבים לאכול דגים בחלב או בגבינה יש להחמיר, אבל בחמאה יש להתיר].

מראית העין

עיין רמ"א שכתב שמותר ליתן בשר עוף בחלב שקדים, ואין לחוש משום מראית עין כיון שבשר עוף בחלב אינו מהתורה, וכתב הש"ך [ס"ק ז] שלפי הרמ"א נראה שדוקא בבשר בהמה מבושל בחלב שקדים יש חשש מ"ע, ולא באכילה יחד בלי בישול. והש"ך [ס"ק ו] נחלק על הרמ"א והביא ראיות שגם בדרבנן חיישינן למראית העין. והפרי חדש [ס"ק ז] כתב דיש להקל כהרמ"א, והטעם משום דמעיקר הדין היה נראה דאין לנו לגזור מעצמנו חששות של מראית העין, דהא לא גזרו לאסור בשר חיה בלי ניקור מחשש שיסברו הרואים שהוא בשר בהמה, ולכן אף שלענין מעשה אין להקל נגד הרשב"א [בתשובה המובא בסעיף ד] שחידש למ"ע בבישול בחלב אשה, אך עכ"פ בדרבנן כתב הפר"ח דפשוט דיש להקל

ועיין פת"ש [ס"ק י] שהתיר לעשות כן לאדם בביתו ואסר בסעודה גדולה. וביאור דבריו הוא ע"פ מש"כ תוס' בכתובות [דף ס. ד"ה ממעכן] דאף שבדרבנן חיישינן למראית העין, מ"מ לא אסרו אלא בפרהסיא ולא בחדרי חדרים, ובדאורייתא גזרו גם בחדרי חדרים. [חילוק זה בין סעודה גדולה לבין אוכל בביתו מבואר כבר בפמ"ג (ש"ד סוס"ק ו)]. וע"ע ברמ"א או"ח [סי' רמג ס"ב העוסק בדיני מראית עין לענין הלכות שבת] דלענין בני ביתו היודעים שמן הדין אין איסור אין חשש מ"ע, [עיי"ש דמיירי בחשש דרבנן שיחשדוהו שיאמר לנכרי להסיק המרחץ].[4]

סעיף ד

מקור הדין הוא בתשובת הרשב"א ח"ג סי' רנז.

נחלקו הרמ"א והש"ך אם יש איסור מראית עין על מעשה הבישול או רק על האכילה, דברמ"א מבואר שיש איסור מ"ע גם בבישול, ולכן אסר לבשל בשר טמאה בחלב, והש"ך [ס"ק ז] נקט דלא גזרו על עצם הבישול.[5]

ביאורים והערות

4. **תוספת עיון**

עיין בספר כרתי ופלתי שכתב דבדבר השכיח להיתירא לא חיישינן למראית העין. ולמד זאת מהא דבמקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב, ואמאי לא חששו למראית העין דמיחזי כבשר בהמה.

עיין בכנה"ג דחשש מ"ע הוא שלא לאכול את חלב השקדים עם בשר, אך מותר לאוכלו אחרי הבשר, אם אין הבשר לפנינו בשעה ששותה את החלב.

עיין בספר דעת תורה למהרש"ם שכתב דכדי לצאת מחשש מראית העין די להניח עטיפת המאכל, שהרואה אותה יודע שזה חלב שקדים.

5. בטעם דלא גזרו על הבישול, כתב הש"ך שאין בזה כ"כ חשש מראית עין, משום דהרואה אינו יודע אם מבשלו לאוכלו, או לצורך אחר. ומשמע לכאורה בש"ך שאיסור תורה של בישול בשר בחלב נאמר רק כאשר מבשל לצורך אכילה ולא כאשר מבשל לצורך אחר. ובאחרונים לא משמע כן, שהרי נקטו שאף בהדלקת נר יש חשש בישול בב"ח אם מדליק חמאה שבלוע בה בשר [עיין לעיל סעיף א], וכן כתב המשנה ברורה [סי' רסד ס"ק יד] להיזהר מלהדליק נרות שבת בחמאה, כיון שפעמים נשאר בנר שומן בשר ונמצא מבשל בשר בחלב, ומבואר שאף כשאינו מבשל לצורך אכילה ה"ז אסור.

קנין הלכה

מראי מקומות

אמנם כבר ציין רעק"א שבתשובת הרשב"א שזה מקור הדין של השו"ע מפורש שהאיסור הוא גם על מעשה הבישול.
ולענין חשש מ"ע על הנאה, ברמ"א ובש"ך לא התפרש הדין ורעק"א הניח בצ"ע למה לא יאסר בהנאה משום מראית עין, [והקשה זאת אף לדעת הש"ך].
כתבו הט"ז [ס"ק ה] והש"ך [ס"ק ז] בשם הרש"ל דלצורך רפואה א"צ לחוש למראית עין.

סעיף ה

גמ' ביצה דף ז. גופא השוחט את התרנגולת וכו' עד אם היו מעורות בגידין אסור.

בגמרא הנ"ל נחלקו חכמים ור' יעקב בדין ביצים שנמצאו בתרנגולת לאחר השחיטה, דעת חכמים שאם הביצים גמורות מותר לאוכלן בחלב ואם אינן גמורות אסור, ודעת ר' יעקב דאם היו הביצים מעורות בגידין אסור לאוכלן בחלב.
ולענין פסק הלכה במחלוקת זו, כתב הב"י שרוב הראשונים פסקו כחכמים דכל שהביצים גמורות שרי, אך הש"ך [ס"ק י] הביא שהבה"ג והרי"ף ועוד הרבה ראשונים החמירו כר' יעקב שאם היו מעורות בגידין אסורות.

ביצים גמורות

הראשונים נחלקו מאימתי נחשבות הביצים כגמורות:

א. שיטת רש"י [ביצה דף ו: ד"ה ביצים גמורות] ותוס' [שם דף ז. ד"ה ומצא] והרא"ש [שם סי' ח] דמשעה שנגמר החלמון מיקרי ביצים גמורות.
ב. שיטת הרשב"א [תורת הבית] דרק אם נגמר גם החלבון של הביצה מיקרי ביצים גמורות. [עיין ברמ"א סי' עה ס"א דבעינן שיגמר החלבון ואין די בזה שהתחיל החלבון ליגדל, וכ"כ הש"ך בספרו הארוך].
ג. שיטת הרשב"ם והמרדכי ועוד כמה פוסקים, דרק אם נגמרה הקליפה הקשה שסביב הביצה אז מיקרי ביצים גמורות, אבל אם אותה קליפה היא עדיין רכה אין זו ביצה גמורה.

השו"ע הביא רק את דעת הרשב"א, והיינו שאם נגמר גם החלבון ה"ז ביצה גמורה, וגם פסק דלא כר' יעקב והיקל אף אם הביצים מעורות בגידין. והש"ך הביא גם את שיטת הרשב"ם וסיעתו שהצריכו קליפה קשה וגם את שיטת הבה"ג שפסק כר' יעקב.
ואלו הם פסקי הש"ך:
א] לכתחילה יש לחוש לשיטת הרשב"ם דכל שאין הקליפה של הביצה קשה אין לאכול את הביצה בחלב.
ב] בדיעבד אם כבר עירב את הביצה בחלב אין להקל אלא בשני תנאים:

א. נגמר החלמון והחלבון.
ב. אין הביצים מעורות.

אבל אם נגמר רק החלמון ה"ז אסור אף בדיעבד אף אם אינו מעורה, וכן אם מעורה בגידין ה"ז אסור אף אם נגמר גם החלבון וגם יש קליפה חיצונית שעודנה רכה, דאפ"ה כיון שמעורה ה"ז אסור.[6]

ג. במקום הפסד מרובה היקל הש"ך כשיטת רש"י וסיעתו, דאף אם נגמר החלמון לבד וגם הביצה מעורה בגידין יש להקל. מלבד הפסקים הנ"ל הביא הש"ך את מש"כ מהרא"י בהגהות שערי דורא, דמנהג הנשים שלא ליתן בחלב

ביאורים והערות

6. והחכמת אדם כתב בסתמא להקל בדיעבד כל שיש חלמון וחלבון, ולא חילק בין מעורות לאינן מעורות וכפסק השו"ע [וכ"כ הפר"ח].

מראי מקומות

אפילו ביצה שנמצאה עם קליפה קשה, והובא מנהג זה ביש"ש ובתורת חטאת, אמנם כתב הש"ך שכיון שאין זו אלא חומרא, לכן במקום שלא נהגו כן אין להחמיר.

ומה שכתב השו"ע דאם אכל את הביצים האלו [שאסור לערבן בחלב] בפני עצמן מותר לאכול אחריהן גבינה או חלב, מקורו באורחות חיים בשם רבינו יהונתן, והובאו דבריהם בב"י. ועיי"ש בב"י שהביא מלשונם דא"צ גם קינוח והדחה ביניהם.

בטעם הקולא לאוכלן בזאח"ז כתב הב"י והובאו דבריו בביאור הגר"א [ס"ק יב], שהוא משום דאיסור בשר עוף בחלב אינו אלא מדרבנן. [וכתב הב"י שה"ה דלענין מליחת הביצים האלו יש להקל כיון שהוא איסור דרבנן, וכוונתו דדם שבישלו אינו אלא מדרבנן, ועיין בזה בפמ"ג (מ"ז אות יא)].

סעיף ו

בסעיף זה מובאים כמה אופנים של בשר בחלב שאין לוקין עליהם:

א. המעושן

מקור הדין הוא בירושלמי [פ"ו נדרים], ועיי"ש שהירושלמי הסתפק בדין מעושן הן לענין דיני בשר בחלב והן לענין דיני בישול בשבת, ופסק הרמב"ם [פ"ט] דאין לוקין, ומבאר המ"מ דהיינו מחמת הספק של הירושלמי, והוי ספק דאורייתא. ולפי"ז יש ספק איסור תורה גם לענין איסור מעשה הבישול וגם לענין איסור הנאה.

והפר"ח כתב דכיון שמצינו בירושלמי [פ"ז שבת] שכתב דחייבין בשבת על עישון, א"כ נמצא שהירושלמי פשט את הספק, וא"כ ה"ה דחייבין משום בשר בחלב.

עיין פרישה שכתב שהכוונה בעישון היינו ששרה בשר בחלב ואח"כ תלאו בעשן, ולא נתפרש בדבריו אם מיירי שהעשן המגיע אל הבשר מחממו עד שהיד סולדת בו, או דמיירי אף כשאינו מחמם את הבשר כ"כ.

ב. המבשל בחמי טבריה

לא מצינו בזה נידון מפורש, והמ"מ [פ"ט ה"ו] כתב שמשמע מהירושלמי שדין בישול בחמי טבריה דומה לדין עישון, ולפי"ז נמצא דהוי ספק דאורייתא וגם יאסר בבישול ובהנאה. אמנם הגר"א ציין מקור לפטור זה מהא דלענין שבת ולענין קרבן פסח פטרינן את המבשל בחמי טבריה, ואין בזה אלא איסור דרבנן, וא"כ מסתבר דה"ה לענין בשר בחלב אין זה כבישול דאורייתא. [וכן הביא הפר"ח, וכתב דלפי"ז מותר בהנאה, והוסיף דנראה דאף מעשה הבישול מותר, ורק אכילת הבשר שנתבשל בחמי טבריה בחלב אסורה מדרבנן].

ג. מי חלב

מקור הדין הוא בברייתא חולין דף קיד., ולהלן [סעיף ח] יתבאר מה הן מי חלב.

עיין בדברי רעק"א דמשמע דפשוט לו שיש איסור דרבנן על מעשה הבישול במי חלב, והביא כן גם בשם התפארת למשה. [וכתב בספר תפל"מ הנ"ל דכיון שהבשר והמי חלב הן ממין בהמה טהורה, לכן גזרו בזה על הבישול טפי מאשר גזרו על בישול בשר עוף בחלב]. ומשמע בדברי התפל"מ דיש גם איסור הנאה. אמנם היד יהודה התיר בהנאה.

ד. חלב בהמה מתה

מקור הדין הוא בגמ' דף קיג: בחלב אמו ולא בחלב שחוטה. ויש בזה איסור בישול מדרבנן, וכמבואר להלן בדברי הרמ"א, וכן

מראי מקומות

ציין הש"ך לגבי כחל [סי' צ ס"א], דאין היתר לצלות את הכחל בלי לקורעו ולהוציא את חלבו.
וכתב הש"ך [ס"ק יד] דאין נ"מ לענין דיני בשר בחלב בין חלב שחוטה לבין חלב של בהמה שמתה. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק יד] שכתב דחלב של בהמה שנתנבלה אסור מהתורה רק אין לוקין עליו, [ובשם הפרישה הביא דס"ל דאיסורו מדרבנן, ובשם הב"ח הביא דס"ל דאסור מהתורה ולוקין עליו].

ה. **חלב זכר**

מקור הדין הוא בגמ' דף קיג: בחלב אמו ולא בחלב זכר.
וכתב המ"מ [פ"ט ה"ו] דמשמע מהרמב"ם שיש בזה איסור דרבנן, והביאו הש"ך [ס"ק טז]. והרמ"א להלן [בסמוך] כתב דחלב זכר לא מיקרי חלב כלל, [ועיין בהגר"א (ס"ק יז) שכתב דחלב זכר אינו נחשב משקה אף לענין הכשר זרעים וגרע ממי חלב], ומשמע דאין בזה אף איסור דרבנן.
וכתב הש"ך [ס"ק טז] דיש ליישב דאין מחלוקת בין הרמ"א לבין המ"מ, די"ל דהמ"מ [והשו"ע] איירי בזכר של בהמה ובזה ס"ל דגזרו איסור דרבנן, והרמ"א איירי בזכר של אדם ובזה לא גזרו כלל. והפמ"ג כתב דבספר איסור והיתר [שהוא מקורו של הרמ"א] בדין זה משמע להדיא דקאי גם על זכר בהמה, ואפ"ה כתב דלא מיקרי חלב כלל.

ו. **המבשל דם בחלב**

הגמ' [דף קיג:] מביאה גדי להוציא את הדם. ועיין במ"מ [הנ"ל] שכתב דמשמע ברמב"ם שבכל אלו יש איסור דרבנן. ועיין בחכמ"א שכתב דגם מעשה הבישול אסור מדרבנן.
גם בהגהת רעק"א [אות יא] נקט שיש בזה איסור דרבנן, ותמה כיון שבלא"ה לא יאכל דם שנתבשל בחלב משום איסור דם, א"כ ניהוי כבשר טמאה דמותר בבישול ובהנאה, והניח בצ"ע.

חלב טריפה

עיין הגהת רעק"א שהסתפק למאי דקיי"ל דטריפה אינה יולדת, האם נתמעט חלב טריפה כשם שתנמעט חלב שחוטה מקרא דבחלב אמו, פרט לזו שאינה ראויה להיות אם. וכתב דמצא בספר איסור והיתר שיש בזה איסור תורה משום שראויה ללדת אם נתעברה קודם שנטרפה. וכתב רעק"א דלפי"ז אם היתה טריפה מלידתה אין איסור תורה בחלבה, שהרי מעולם לא היתה ראויה להיות אם. [ובשם הפמ"ג הביא דתמה על האו"ה אמאי לא נימא דראויה להיות אם הכוונה שראויה להניק, ולכן אף שאינה מתעברת ויולדת, מ"מ ראויה להניק ולדות אחרים].

בדברי הרמ"א בסעיף זה

מה שכתב הרמ"א בתחילת דבריו בדין חלב זכר ובדין חלב מתה ומי חלב נתבאר לעיל בדברי השו"ע.

ארבע החומרות המובאות ברמ"א

הרמ"א הביא כמה הנהגות חומרא שנאמרו בפוסקים, וכתב שבדיעבד אין לחוש לכל זה ואף לכתחילה המיקל לא הפסיד:
א] הדין הראשון שכתב הרמ"א הוא שלא לחתות תחת קדירת נכרי שמא ימצא מבשל בשר בחלב, ומקורו בתשובת רבינו ברוך [המובאת בשלטי הגבורים על המרדכי פ"ב דע"ז אות ט]. ועיין בש"ך [ס"ק יח] שכתב דגם כאשר מתבשל בקדירה עתה

קנין הלכה

מראי מקומות

מאכל שאינו בשר ואינו חלב מ"מ יש בזה איסור, והיינו דס"ל שאם בלועים בקדירה בשר וחלב הרי הם מתבשלים עתה ע"י חיתויו. ועיין בגליון מהרש"א שכתב דמזה יש ללמוד שהש"ך סובר שיש בישול אחר בישול בבשר בחלב, דאל"כ אין כאן איסור, שהרי הבשר והחלב הבלועים בקדירה כבר נתבשלו יחד.

והנה הש"ך הוסיף דאין בזה אלא חומרא בעלמא, והבינו האחרונים בדבריו דזה קל יותר מהדין הנזכר ברמ"א [שגם לגביו כתב רמ"א דהוי חומרא], ולא פירש את דבריו. והפלתי [ס"ק יג] כתב לפרש שכוונת הש"ך הוא שאם מבשל כעת מאכל פרווה, ובאנו לאוסרו משום בישול הבליעה של החלב בבליעה של הבשר, אין בזה איסור מן הדין משום שאין דרך בישול בכך, [והובאו דבריו בפמ"ג]. ולפי דברים אלו רק אם מבשל עכשיו בשר בעין או חלב בעין יש בזה איסור מן הדין, שהבלוע יוצא ומתבשל עמו וזה נחשב דרך בישול.

ובהגהת אמרי ברוך ביאר, דמה שכתב הש"ך דהוי חומרא בעלמא קאי על עיקר מה שהביא בתחילת דבריו שאין להניח לנכרי לבשל קדירה בבית הישראל שמא הישראל יחתה, דזו אינה אלא חומרא, אבל אין הש"ך מתייחס למקרה שאכן הישראל בא לחתות.

בעיקר דברי הרמ"א האלו עיין בהגהת רעק"א שהקשה דהא הישראל החותה בגחלים אינו מתכוין לבישול, וכיון שאין זה מבורר שיש בקדירה בשר בחלב א"כ ה"ז בגדר דבר שאינו מתכוין בלי פ"ר וצריך להתירו, ודן רעק"א לומר דספק פ"ר דלשעבר לא מיקרי שאינו פ"ר, אלא על צד שיש כאן בשר בחלב ה"ז פ"ר שיתבשל בב"ח. ובסוף דבריו ציין לדברי הט"ז [או"ח סי' שטז ס"ק ג] שמדבריו מבואר דספק פס"ר דלשעבר ה"ז כמו שאינו פ"ר ומותר מדין דשא"מ. [ועיין בביאור הלכה (סי' שטז ס"ג ד"ה ולכן) שהאריך בדברי הט"ז הנ"ל, ובתחילה כתב שהדברים מחודשים, ובסוה"ד ציין לדברי הרמב"ן בסוגיא דמצרף דמשמע לכאורה כדברי הט"ז, עיי"ש].

עוד דן רעק"א לומר, שדברי הרמ"א האלו הם דלא כשיטת הערוך המתיר פ"ר דלא ניחא ליה.

בטעם הא דאין בחיתוי זה איסור מן הדין, כתב החת"ם [יו"ד סי' צב] דהוא משום שיש כאן כמה וכמה ספיקות, דמי יאמר שבישלו בקדירה זו בשר, ומי יימר שבישלו חלב, ומי יימר שהבשר והחלב נתבשלו היום ולא נפגמו, ומי יימר שאין ששים כנגד הבשר או כנגד החלב.

ב] הדין השני שברמ"א מקורו במהרי"ו, דאין לערב מים שהדיח בהן כלי בשר עם מים שהדיחו בהן כלי חלב וליתנם לבהמה, כיון דאסורים בהנאה.

ונחלקו הפוסקים בביאור דין זה:

א] הש"ך [ס"ק יט] ביאר דמיירי כשהמים רותחים, וכאשר מערב את המים מתבשלים הבשר והחלב יחד, ולכן יש איסור הנאה.

ב] התורת חטאת [כלל פה דין ג] הביא את דברי האו"ה בזה, ועיי"ש במנחת יעקב [אות יט] שכתב דבאו"ה מבואר דמיירי באופן שהמים אינם רותחים ואין בזה איסור הנאה מן הדין, ואעפ"כ יש מחמירין שלא לגרום תערובת כזו של בשר בחלב וליהנות ממנה. [ואה"נ דאין בזה איסור מן הדין רק חומרא, וכמו שסיים הרמ"א בסוף דבריו].

והנה האחרונים נתקשו בשיטת הש"ך:

א] רעק"א [בהגהותיו] תמה דאם אכן המים רותחים, א"כ אסור לערבם משום איסור בישול בשר בחלב, ולא רק מחמת איסור הנאה, [ועיי"ש מה שדן לתרץ].

א. עוד הקשה המנחת יעקב [הנ"ל] דאם מיירי ברותחין, א"כ ה"ז אסור בהנאה מן הדין, ולמה כתב הרמ"א שאין זו אלא חומרא.

מראי מקומות

ולדינא כתב היד יהודה דאם אכן המים רותחים בכלי ראשון שהוא בישול גמור יש לאסור בהנאה מן הדין ולא רק מחמת חומרא.

ג] הדין השלישי שברמ"א מקורו במהרי"ל, ועניינו שהכלי שנותנים בו אפר מהכירה לצורך חפיפת הראש יש לנהוג בו ככלי טרף ואין להשתמש בו לאוכלין, והטעם משום שיש לחוש שבאפר הכירה מעורב בשר בחלב.[7]

הא דלא אסר הרמ"א את המאכל הזה בדיעבד, הוא משום שהבלוע בכלי נותן טעם לפגם במאכל, שהרי הבשר והחלב פגומים מחמת האפר המעורב בהם.

ד] הדין הרביעי ברמ"א הוא שלא להשתמש בקדירות הקבועות בתנורי בית החורף למאכלים, משום שניתז עליהם לפעמים בשר ולפעמים חלב.

והטעם שמן הדין אין בזה איסור, כתב בדרכי משה [ס"ק א] דהוא משום דריעותא דלא חזינן לא מחזקינן, ולכן מן הדין אין לחוש שמא קדירה זו בלעה באותו יום בשר וחלב.

סעיף ז

גמ' חולין דף קיג: גדי לרבות את השליל גדי להוציא את השליא וכו' ואידך שליא פירשא בעלמא. דף קיד. העצמות והגידין והקרנים והטלפים שבישלן בחלב פטור.

ביאורים והערות

7. **תוספת עיון**

הכו"פ הקשה דאם אכן יש באפר בשר וחלב, איך שרי לבשלו בכלי לצורך חפיפה והרי מבשל בשר בחלב. ותירץ דכיון שבשעת הבישול של הבשר והחלב מעורב אפר לכן אין זה דרך בישול, כיון שבשעת הבישול הבשר והחלב נפגמים ע"י האפר. אמנם אם כבר נתבשלו בשר בחלב באופן שלא היה דבר הפוגם, ואח"כ נתערב בהן אפר כתב הכו"פ דבזה אין היתר, משום שבגמ' פסחים [דף כד:] איתא דבבשר וחלב יש איסור אף שלא כדרך הנאתן, ולכן פסק הרמב"ם [פי"ד מאכ"א] דבבשר בחלב חייב אף אם אכלן כשהן רותחין, ואף אם עירב בהן דבר מר. ולכן אנו חוששים שמא נתערבו הבשר והחלב בכירה קודם שנתערבו באפר, ואז חל בהן דין בב"ח, ומעתה אסורים אף שאח"כ נתערב בהן האפר, וממילא הכלי נאסר מהן אף שבלע בב"ח פגומים.

ועיין חוו"ד [סי' קג ס"ק א] שחולק על דברי הכו"פ, דאף בבשר בחלב יש היתר של אוכל שנפסל מאכילה ושל נותן טעם לפגם, וטעמו דב' עניינים חלוקים הן:

א] אכילה שלא כדרך, בזה אכן בבשר וחלב חייבין אף שלא כדרך כמבואר בגמ' פסחים [דף כד:], ומה שכתב הרמב"ם שאם עירב דבר מר במאכל דאינו לוקה בשאר איסורים והטעם משום דהוי אכילה שלא כדרך, מיירי באופן שאפשר לתקנו ע"י תיבול או שאפשר להוציא ממנו את הדבר המר, אבל אם א"א לתקנו הוי כמאכל שנסרח ודינו מבואר להלן.

ב] אוכל שנסרח ונפסל מאכילה באופן שא"א לתקנו, כגון נבילה שנסרחה, פקע ממנו איסורו משום דהוי נבילה שאינה ראויה לגר, ולכן דין נותן טעם לפגם שנאמר בבליעת כלים אחר כד שעות נאמר גם בכלים שבלעו בב"ח, ולכן גם אם הבשר והחלב נאסרו קודם שנתערבו באפר, מ"מ כאשר נותנם עם האפר בכלי המיועד לחפיפה נבלע בכלי טעם של בב"ח פגום, שהרי האפר פוגם את הבב"ח, ולכן בדיעבד אם כבר נתן דבר מאכל בכלי זה לא נאסרו אף אם עדיין לא עבר מעת לעת משעת בליעת הבב"ח, דהא פגומים הם.

ובעיקר ביאורו של הכו"פ בדברי הרמ"א דחיישינן שמא הבשר והחלב נתערבו קודם שיגיעו לאפר, הנה מקור הדין הוא בספר מנהגי מהרי"ל הלכות איסור והיתר [אות ג], ושם מפורש שהבשר או החלב נשפכים מיד לתוך האפר, וא"כ גם תערובת הבשר והחלב היא בתוך האפר, וכבר העיר בזה החיד"א בספר מחזיק ברכה. והא דמ"מ אסר המהרי"ל, כתב בשו"ת צמח צדק [הקדמון סי' צא] דאף שהבשר והחלב פגומים, מ"מ לכתחילה אין להשתמש בכלי שבלועים בו בשר וחלב פגומים, וככל נותן טעם לפגם שאסור להשתמש בו לכתחילה.

ועיין בספר בדי השולחן [ביאורים לסעיף זה ד"ה דמכלי] שהאריך להביא מקורות לנידון זה דנטל"פ אסור לכתחילה.

קנין הלכה

מראי מקומות

בביאור תיבת "פירשא" שנאמרה על השליא, הביא בספר בדי השולחן מהאור זרוע שכתב ב' פירושים:

א. דבר מאוס שאינו ראוי כ"כ לאכילה, [ולכן אין בו תורת בשר לענין בשר בחלב].

ב. דבר שאינו מגוף הבהמה.

וכתב הש"ך [ס"ק כב] דיש בשליא איסור מדרבנן.[8]

והחכמת אדם הוסיף דכמו"כ יש איסור מדרבנן על מעשה הבישול, והטעם משום דסו"ס השליא נוצרת ממין האסור. לענין הנאה מהתבשיל הזה כתב היד יהודה דנראה דלא גזרו, דהנאה היא כעין דיעבד.[9]

לגבי עצמות מצינו כמה חילוקים:

א. עצמות קשות - העצמות עצמן אסורות מדרבנן, אך החלב מותר [פמ"ג ש"ד ס"ק כב].

ב. עצמות רכות - גם החלב נאסר מדרבנן.

א. עצם שיש בו מוח - המוח נחשב כבשר גמור, ואם אין בחלב ששים נגדו יש כאן בב"ח גמור מן התורה.[ב]

סעיף ח

מקור הדין הוא ברא"ש פרק כל הבשר סי' נא, ועיי"ש שהביא קושיית התוס' [דף קיד. ד"ה המבשל] דאמאי אסרינן כותח כדין חלב והרי אין בו חלב רק נסיובי דחלבא. ותירצו תוס', דאיסורא מיהא איכא גם במי חלב. והרא"ש תירץ דנסיובי דחלבא אינם מי חלב אלא הם חלב גמור ויש בו איסור תורה, ומי חלב שנתמעטו הן המים שנשארו אחרי שבישלו את הנסיובי, והאוכל שבהם צף למעלה והוציאוהו ונשארו רק המים.

והפרי חדש [הובא בפמ"ג ש"ד ס"ק כג] חלק על השו"ע, ופסק דגם נסיובי דחלבא הן מי חלב ואין בהן איסור מן התורה, אמנם הפמ"ג נקט לעיקר כהשו"ע, ואף בהפסד מרובה יש לאסור בהנאה. אמנם הסתפק הפמ"ג במקרה שמצטרף ספק נוסף אם עבדינן ס"ס משיטת הפר"ח, ואינו מכריע.

סעיף ט

משנה דף קטז. קבת עובד כוכבים וכו' עד המשנה הבאה בסוף ע"ב.

ביאורים והערות

8. **תוספת עיון**

כתב בספר בדי השולחן דנראה דרק השליא אסורה מדרבנן אך החלב מותר, וראייתו ממש"כ הפר"ח והכו"פ [סי' פא] לבאר דינא דהג"א שאם בישל שליא של נבילה עם בשר כשר לא נאסר הבשר, וכתבו הטעם משום דלא חשיבא אוכל ואינה נותנת טעם בבשר.

9. **תוספת עיון**

ציר שיצא מבשר ע"י מליחה נחלקו בו הפוסקים [הובאו בבדי השולחן ס"ק קה]:

א. הפמ"ג סי' פא [ש"ד ס"ק א] כתב דדינו כבשר ממש, וכ"כ היד יהודה [סי' צא ס"ק כו].

ב. החת"ס [שו"ת סי' פא] והחוו"ד [סי' צא ס"ק ט] נקטו דאין דינו כבשר אא"כ נמלח הרבה עד שדין הבשר עצמו כרותח, [עיין סי' צא ס"ה מתי דין הבשר כרותח]. ולדעת החת"ס אסור מדרבנן, ולדעת החוו"ד אף מדרבנן אין איסור.

ליקוט תשובות האחרונים

(ב) עיין פמ"ג שכתב דעור ששלקו בחלב אסור מדרבנן. ובתשובת אג"מ [חיו"ד סי' לז] האריך להוכיח ממשמעות הגמ' דבעור לא גזרו אף מדרבנן, אמנם לדינא החמיר כהפמ"ג.

קנין הלכה

מראי מקומות

הראשונים נחלקו בדין בהמה שנשחטה ונמצא בקיבתה חלב:[10]

א. דעת הרמב"ם והרי"ף דחלב זה אינו נחשב חלב כלל אלא הוא פירשא וטינופת בעלמא, [וגם אינו נחשב כלל כדבר מאכל, ולשיטתם גם אם הבהמה ינקה את החלב הזה קודם שנשחטה מבהמה שהיא טריפה אין זה נחשב כחלב טריפה ואינו אסור].

ב. דעת רש"י [דף קטז:] דחלב הנמצא בתוך קיבת הבהמה דינו כחלב גמור, בין אם הוא צלול ובין אם הוא קרוש. [ולשיטתו מה שאמרו שהחלב נחשב פירשא, הכוונה שאינו נחשב כחלק מהבהמה שנשחטה, ונפק"מ דאם הבהמה שנשחטה היא טריפה, אין החלב נחשב כחלב טריפה ואינו אסור].

ג. שיטת ר"ת [תוס' דף קטז:] היא דהחלב הצלול [חלב נוזלי] הנמצא בקיבת הבהמה חשיב חלב, והחלב הקרוש אינו נחשב חלב כיון שכבר נתעכל ונשתנה.

<u>להלכה</u>: השו"ע נקט כהרי"ף והרמב"ם שהחלב מותר לגמרי, והרמ"א חשש לשיטת ר"ת שחלב צלול נחשב כחלב [והיקל בחלב קרוש, כמבואר בסי' פא סעיף ו]. והמהרש"ל [יש"ש פ"ח דחולין סי' קז הובא בט"ז ס"ק ז ובש"ך ס"ק כה] פסק כרש"י, דאף קרוש חשיב חלב לכל דבר.

[וכתב החכמת אדם (כלל מ ס"ח) שיש לחוש לדברי המהרש"ל אא"כ הוא הפסד מרובה שאז יש להקל בחלב קרוש, אך בחלב צלול אוסרין אף בהפסד מרובה. והנה מה שחשש החכמ"א לדעת הרש"ל היינו לענין דינים דאורייתא, כגון אם בישל את החלב הקרוש עם בשר, אבל לענין דינים דרבנן כתב החכמ"א (כלל נג סעיף לה) דאין לחוש לשיטת הרש"ל ואין לאסור בקרוש, ולכן אם נמלח החלב הקרוש עם עור הקיבה ואח"כ העמיד בו חלב אחר, אין הגבינות שנוצרו אסורות].

עיין בש"ך [ס"ק כה] שכתב דאף דנקטינן שבקרוש אין דין חלב, מ"מ יש איסור משום מראית העין, וציין לס"ק ז. וכתב הפמ"ג דבספר תורת חטאת משמע שלא חשש בזה למראית העין, משום שהחלב קרוש וחזותו מוכיח עליו.

והוסיף הפמ"ג דיתכן שמה שציין הש"ך לס"ק ז כוונתו למה שהאריך שם הש"ך שאיסור מראית עין נאמר רק על האכילה, שלא לאכול בשר עם חלב שקדים, ולא על הבישול, דלענין מעשה הבישול לא חשש הש"ך למראית עין, וא"כ כתב הפמ"ג שלענין מעשה הבישול יש להתיר בחלב קרוש ולא לחוש למראית העין ממ"נ, לפי התו"ח אין חשש מראית עין משום שחזותו מוכיחה עליו, ולפי הש"ך אין איסור מ"ע על הבישול, רק על האכילה.

ביאורים והערות

10. בלשון המשנה והפוסקים נקרא חלב זה לפעמים בשם קיבה, [וכלשון המשנה דף קטז. קיבת עובד כוכבים ושל נבילה, דהכוונה לחלב הנמצא בקיבה], ובשר הקיבה עצמה מכונה בשם עור הקיבה. אמנם לפעמים מצינו בפוסקים שגם בשר הקיבה מכונה בשם קיבה, [וכלשון השו"ע והרמ"א בסימן זה סעיף י חלב הנמצא בקיבה].

חלב זה הנמצא בקיבה היתה בו חריפות מחמת מיצי הקיבה, ואם היו נותנין ממנו בתוך חלב רגיל היתה נוצרת גבינה, וחלב זה שבתוך הקיבה הוא זה שמעמיד ויוצר את הגבינה.

שאלות לחזרה ללימוד של חודש חשון תש"פ
יו"ד הלכות בשר בחלב סי' פז עד סעיף ט
מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז וש"ך, נקוה"כ רעק"א ופתחי תשובה

סימן פז סעיף א

א. 1) מה טעם כתבה התורה איסור בשר בחלב ג' פעמים?
2) למה נקט לשון בישול לאיסור אכילה?
3) האם לוקין על איסור הנאה מבשר בחלב?
4) האם לוקין על איסור אכילה והנאה שלא כדרכן?
5) ומה הדין בחצי שיעור - באכילה, בבישול ובהנאה, לענין איסור ולענין מלקות?

ב. בשר בחלב באופנים דלהלן, האם אסורין מן התורה או רק מדרבנן ;
1) ע"י כבישה?
2) מליחה?
3) צליה?
4) טיגון?
5) עירוי?
6) צונן לתוך חם?
7) חם בחם בלא רוטב?

ג. 1) האם יש איסור בישול בשר בחלב אחר כבישה?
2) והאם יש איסור בישול בשר בחלב אחר בישול?

ד. 1) בשר בחלב שאינו אסור מן התורה רק מדרבנן האם מותר בהנאה?
2) והאם מותר לקחת אותו למצוה, כגון להדלקת נר חנוכה, כיון שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ומה הטעם?

סעיף ג

ה. בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה, האם אסורים או מותרים, מן התורה או מדרבנן ;
1) לגבי איסור בישול בשר בחלב?
2) לגבי אכילה?
3) לגבי הנאה?

ו. באופנים הנ"ל האם אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה [לדעת הב"ח, הט"ז והש"ך]?

ז. 1) האם מותר לבשל כָּבֵד בחלב?
2) האם מותר לבשל בשר נבילה או חֵלב בחלב?
3) האם יש באכילתם גם משום איסור בשר בחלב?
4) והאם מותרים בהנאה?

ח. 1) בשר חיה ועוף בחלב בהמה טהורה, מה דינו לגבי אכילה, בישול והנאה, מן התורה ומדרבנן?
2) ומה דין בשר בהמה טהורה בחלב חיה טהורה?

ט. מה הדין לאכול או לבשל דגים, לכתחילה ובדיעבד ;
1) עם חלב?
2) עם חמאה?
3) עם גבינה?

י. 1) האם מותר לאכול בשר עוף עם חלב שקדים, אם מניח שם שקדים או כשאינו מניח?
2) האם מותר לאכול בשר בהמה עם חלב שקדים, אם מניח שם שקדים או כשאינו מניח?
3) מה הטעם ומאי שנא מדם דגים?
4) ומה הדין בדיעבד כשלא הניח?

סעיף ד

יא. 1) האם מותר לבשל לכתחילה בשר בחלב אשה?
2) ומה הדין אם נפל לתוך התבשיל או אם עירב במזיד לתוך התבשיל?

יב. 1) האם יש לאסור לבשל לכתחילה בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה משום מראית העין?
2) והאם יש לאסור לבשל לכתחילה בשר עוף בחלב טהורה משום מראית העין?

3) ומאי שנא מחלב אשה?

סעיף ה

יג. 1) מה נקראת ביצה גמורה ומה נקראת אינה גמורה?
2) מה נקרא מעורות?

יד. מה הדין לבשל או לאכול עם חלב לכתחילה;
1) ביצים גמורות הנמצאים בעופות?
2) ביצים שאינם גמורות הנמצאים בעופות?
3) ביצים שהטילה התרנגולת בחייה כדרכה והקליפה רכה מאד?

טו. אכל ביצים שלא נגמר אלא החלמון והם מעורות באשכול, האם מותר לאכול אחריהן גבינה או חלב?

טז. מה הדין בדיעבד כשכבר נתבשלו עם חלב;
1) ביצים שנגמרו בחלבון וחלמון וקליפתן עדיין רכה, כשהן מעורות או אינן מעורות?
2) ביצים שלא נגמרו אלא בחלמון לבד, כשהן מעורות או אינן מעורות, בהפסד מועט או בהפסד מרובה? [ש"ך סק"י]

יז. לדעת המחבר, מאי שנא ממה שפסק הוא עצמו בסי' פו שאם הכה התרנגול על זנבה והטילה ביצים דאם הן מעורות בגידין אסורות משום אבר מן החי, אע"פ שנגמרה בחלבון וחלמון?

סעיף ו

יח. האם מותר לבשל בשר בחלב בחמי טבריה או דרך עישון, והאם לוקין עליו?

יט. 1) האם מותר לבשל בשר במי חלב? ומה הטעם?
2) ואם נפלו לתוך הקדירה האם נאסר המאכל?

כ. 1) האם מותר לבשל בשר בחלב מתה או בשר מתה בחלב חיה?
2) ואם בישל האם חייב או פטור?

כא. 1) האם מותר לבשל בשר בחלב זכר, של אדם או של בהמה?
2) האם חלב זכר אוסר המאכל, מדאורייתא או מדרבנן, ומה הטעם?
3) והאם נחלקו המחבר והרמ"א בדבר זה?

כב. 1) האם מותר לבשל בשר בחלב בת פקועה?
2) האם מותר לבשל בשר בחלב טריפה?
3) באופנים הנ"ל מהם הצדדים לאיסור ולהיתר?

כג. 1) דם שבישלו בחלב, האם לוקין עליו?
2) והאם לוקין על אכילתו משום דם או משום בשר בחלב?

כד. 1) קדירה של גוי, שיש להסתפק אם בישלו בה בשר בחלב, האם מותר לחתות אש תחתיה?
2) באר האם זה מיקרי פסיק רישא, כיון שאין כאן רק ספק אם בישלו בה בשר בחלב?
3) דבר שאינו מתכוין בפסיק רישא במקום שאינו נהנה, האם אסור מן התורה או מדרבנן או שמותר אפי' מדרבנן?

כה. 1) האם מותר לתת לנכרי לבשל בשר בחלב או שאר דבר בקדירתו בבית ישראל, ומה הטעם?
2) ואיך המנהג בזה, ומה הטעם?
3) מהם הנידונים שדן רעק"א ללמד זכות על עוברי דרכים שאינם יכולים ליזהר מלבשל בכלים של נכרים?

כו. מה הדין לערב מים שהדיחו בו כלי בשר עם מים שהדיחו בו כלי חלב, רותחין או פושרין, וליתן לפני הבהמה, מדין בישול ומדין הנאה?

כז. 1) האם מותר לחפוף הראש במים שעושין מאפר של הכירה, ומה הטעם?
2) והאם מותר להשתמש עם הכלי שהכינו בו המים לחפיפת הראש, ומה הטעם?
3) האם מותר להשתמש עם הקדרות - של מתכת או של עץ או של חרס - של התנורים שבבית החורף, לכתחילה ובדיעבד?

סעיף ז

כח. 1) האם מותר לבשל עור או עצמות בחלב?
2) ומה הדין לאוכלם?
3) ומה הדין בתבשיל של חלב שנמצא בתוכו עצם חלול, במקום שיש להסתפק אם היה בתוכו מוח ונמס?

4) ומה הדין כשנמצא עצמות קשים בלי מוח?

סעיף ח

כט. 1) מהו מי חלב, ומהו נסיובי דחלבא?
2) והאם מותר לבשל בשר בנסיובי דחלבא?

סעיף ט

ל. 1) מהן שיטות הראשונים גבי חלב הנמצא בקיבה, האם מותר לבשל בו בשר - בצלול או בקרוש, ומה הן טעמיהן?
2) איך פסקו המחבר והרמ״א, ואיך נקטו הט״ז והש״ך - לכתחילה ובדיעבד?

שאלות ונידונים מעשיים – חשון תש"פ

סימן פ"ז ס"א – ס"ט

==========

א. מצא בתוך קערה עם חלב חתיכת בשר ששהה בו מעל"ע.
1. האם מותר לתת את החלב, או את הבשר, לפועל נכרי שעובד אצלו.
2. והאם מותר לו להרתיח את החלב, או לבשל את הבשר, כדי להגיש את זה לגוי חם מבושל.
3. האם יש הבדל בשני דברים אלו בין בשר בהמה לבשר עוף.
[ס"ל, רמ"ל, ט"ז סק"ל, ש"ך סק"ב, רע"ל סק"ל, משב"ז סק"ל, פ"ת סק"ג].

א. לדעת הט"ז [סק"א] והש"ך [סק"ב] כל בב"ח שאסור רק מדרבנן, מותר בהנאה. אבל לדעת המהרש"ל גם בב"ח האסור רק מדרבנן, אסור גם בהנאה.
ומאחר ובשר וחלב שנכבשו ביחד אסורים רק מדרבנן, לדעת הט"ז והש"ך שמותר בהנאה יכול לתתו לנכרי, אבל לדעת המהרש"ל גם בב"ח שאסור רק מדרבנן, אסור לתתו לנכרי.
ומ"מ גם אחרי שנכבשו ונאסרו רק מדרבנן, אפילו שלא נעשה בהם עדיין פעולת בישול, אבל מ"מ במציאות הבשר והחלב בלועים זה מזה, לכן אסור לו לחמם את החלב או הבשר אפילו אחד מהם לחוד לתת לפועל נכרי וכדו', דמחמת הבליעות נחשב שמבשל בב"ח, והרי זה ככל בישול בב"ח דאורייתא. [כמבואר ברע"א סק"א, משב"ז סק"א, ובפ"ת סק"ג][1].
ולא רק אם הבשר שנפל ונכבש בתוך החלב היה בשר בהמה אסור לבשלו, אלא אפילו אם זה היה בשר עוף, אפילו שלהלכה קיי"ל שהאיסור של בשר עוף בחלב הוא רק מדרבנן, מ"מ לדעת הרמ"א [ס"ד] הוא חד דרבנן ואסור לבשלם ביחד, ולא אמרינן דהוה גזירה לגזירה, אבל לדעת המחבר [ס"ג] מותר לבשלם ביחד.

ב. מי שטיגן בטעות שניצל בשרי במחבת חלבי ב"י .
1. האם יכול למכור או לתת את השניצל לפועל נכרי.
2. וכן מי שטיגן חביתיות בחמאה, ובשעת הטיגון גלש עליהם מהקדירה הסמוכה שהתבשל בה מרק בשרי, האם יכול לתת את החביתיות לפועל נכרי שעובד אצלו.
3. האם יש חילוק אם השניצל מבשר בקר או עוף, וכן אם הבשר שבמרק הוא בקר או עוף.
4. האם יכול להאכיל את השניצל לחתולים או כלבים.
5. והאם מותר לו להניחו סתם בחצר במקום הבעלי חיים יאכלו אותו.
[משב"ז סק"ל, פ"ת סק"ג, חכמ"ל כלל מ' ס"ל, ביאור הגר"ל סקי"ג, פמ"ג לעיל בפתיחה ד"ה ומיהו, מג"ל סימן תמ"ח סק"ט, שעה"ל שם סקע"ה, מ"ב סימן תמ"ה סק"ה].

ב. איסור בב"ח מה"ת הוא רק כשנעשה דרך בישול [כמבואר בשו"ע], ונחלקו האחרונים האם לענין בב"ח טיגון גם נחשב לבישול מדאורייתא ואסור בהנאה, או שאינו נחשב לבישול מה"ת ומותר בהנאה.
לדעת הפר"ח [סק"ב] שוה כל גדרי בישול של בב"ח לגדרי בישול של שבת, וטיגון של בב"ח אסור מדאורייתא ונאסר בהנאה, ולכן שניצל בשר שטיגנו אותו בטעות במחבת חלבי, אינו יכול לתתו לפועל שלו נכרי, וכן מבואר בביאור הגר"א [סקי"ג]. ובחכמ"א [כלל נ' ס"א].
אבל במנחת יעקב ובמהר"ם שיף [הביאם הפ"ת סק"ג] מצדדים שטיגון בב"ח אסור רק מדרבנן, ומותר בהנאה, ויכול לתתו לפועל נכרי, ובמשב"ז [סק"א] כתב שבהפס"מ אפשר להקל שאינו נחשב לבישול דאורייתא, ומותר בהנאה[2].
ולדעת האוסרים אותו בהנאה לא רק לפועל נכרי אסור לתתו, אלא אפילו להאכיל אותו לחתולים וכלבים אסור, ואפילו אם הבע"ח אינם שלו, כ"כ בפמ"ג [לעיל בפתיחה ד"ה ומיהו, ובמג"א סימן תמ"ח סק"ט], אבל בפ"ת [לקמן סימן צ"ד סק"ה] הביא בזה מחלוקת, וכן בשעה"צ [סימן תמ"ח סקע"ה] הביא בזה מחלוקת האם האיסור לתת לבע"ח הוא בכל איסורי הנאה דנהנה מעצם מה שמאכיל לבע"ח, או שזה רק דין בחמץ.
אמנם גם לדעת האוסרים, זה רק אם הוא מאכיל אותם ממש, או משליכו לפניהם ממש, אבל לזרוק אותו סתם בחצר, אפילו שודאי שיבואו חתולים לאכלו לכו"ע מותר. [כמבואר במ"ב סימן תמ"ה סק"ה].

---

[1] אבל בהגהות יל שאול סוף סימן ל' כתב שנחשב לבישול אחר בישול שמותר בבב"ח עיי"ש.

[2] הגדלת טיגון, בחת"ס [יור"ד סימן קי"ל] מבואר שרק טיגון ממש אינו נחשב לבישול, אבל אם יש ממש שמן נחשב לבישול.

אמנם גם לדעת הסוברים שטיגון נחשב לבישול, לדעת הט"ז והש"ך שבשר עוף בחלב מותר בהנאה, האיסור להאכיל לבע"ח הוא רק אם השניצל עשוי מבשר בהמה, וכן רק אם ניתז על החביתיות החלביות מרק שמתבשל בו בשר בהמה, אבל אם מתבשל בו בשר עוף מותר בהנאה ויכול לתתו לגוי.
אבל לדעת המהרש"ל שכל בב"ח שאסור מדרבנן אסור גם בהנאה, בין בשר עוף בחלב, וכ"ש אם רק חסר לו שם בישול כגון ע"י טיגון, מליחה, כבישה, וכדו' אסור בהנאה ואסור לתתו לנכרי או להאכילו לבע"ח. [כמבואר במשב"ז סק"א].

ג. צלה כבד, או בשר על האש, ובשעת הצליה גלש עליו חלב מהסיר שלידו.
1. האם מותר לתתו לגוי.
2. ומה הדין אם רק אחרי שכבר כיבה את האש, או שכבר הסיר את הבשר מהאש אלא שהיה עדיין רותח, ניתז עליו החלב.
3. ומה הדין אם רק מסתפק אם החלב גלש עליו ממש.
4. וכן שניצל רותח שכבר לא על האש, שנפל עליו חתיכת גבינה צהובה.
5. וכן מי שחתך עוגה חלבית רותחת בעודה בתבנית, ומסתפק האם חתך עם סכין בשרי ב"י, או עם סכין פרוה.
[משב"ז סק"מ, רע"מ סק"מ, חוו"ד ביאורים סק"מ, וסימן ל"ב ביאורים סק"ה, והגהות רע"מ ומרי בינה שם, פ"ת סק"ג, שפ"ל סימן ל"ד סקכ"ח, משב"ז שם סקי"ד, יד אברהם שם, יד יהודה קלר סק"כ].

ג. לדעת הפר"ח ביאור הגר"א חכמ"א, [שהובאו בתשובה הקודמת] שסוברים שכל גדרי בישול של בב"ח שוה לשבת, גם צליה אסור מדאורייתא.
ולחולקים ואינם מדמים גדרי בישול של בב"ח לשל שבת, נחלקו האחרונים לענין צלי וכן לענין חם שנגע בחם, האם נחשב לענין בב"ח לבישול מה"ת ואסור בהנאה, או שמדאורייתא אינו נחשב לבישול ומותר בהנאה.
לדעת הפר"ת [סק"ג], והחוו"ד [ביאורים סק"א], צלי של בב"ח אינו נחשב לבישול, ואסור רק מדרבנן, ומותר בהנאה, והחו"ד [סימן צ"ב ביאורים סק"ב] הוסיף שאפי' במקום שיש הבל של הקדירה, כל שאינו בתוך הרוטב ממש, וכגון חתיכת בשר המונחת בתוך קדירה של מרק מחוץ למרק ע"ג חתיכה שבתוך המרק, אינו נחשב לבישול מה"ת, ואסור רק מדרבנן, וברע"א [שם] דן בדבריו, ובהגהות אמרי בינה שם חולק עליו.
ובמשב"ז [סק"א] כתב, שצלי נחשב לבישול מדאורייתא. ומ"מ כתב בשפ"ד [סימן צ"ד סקכ"ח] שחם בחם הוה דרבנן, וע"כ שסובר שחלוק חם בחם בעודו אצל האש שנחשב לבישול, מחם הנוגע בחם שכבר אינו אצל האש שאינו דרך בישול ואסור רק מדרבנן, וכן מבואר ברע"א [סק"א] שחלוק זה מזה.
ולדברי הפמ"ג, אם בשעה שצלה את הכבד או את הבשר על האש, ניתז עליו טיפות חלב, הבשר נאסר מדאורייתא, אבל בציור שרק אחרי שכיבה את הגז, או רק אחרי שהוריד את הבשר מהאש בעודו רותח ניתז עליו החלב או נפל עליו גבינה צהובה, הבשר אסור רק מדרבנן.
וכן אם חתכו עוגה חלבית רותחת בעודה בתבנית שהיא כלי ראשון עם סכין בשרי ב"י, אפילו אם הסכין היה חם מ"מ אינו אסור רק מדרבנן, ואם מסתפק האם הסכין היה בשרי או פרוה נכנס לגדרים של ספק דרבנן.
אבל במשב"ז [סימן צ"ד סקי"ד] מבואר שגם חם בחם אסור מדאורייתא. וביד אברהם שם הקשה שסותר עצמו. ובפ"ת [סימן צ"ד סק"א] כתב דחם בחם אינו דרך בישול. וביד יהודה [קצר סק"ב] כתב שהכל דאורייתא.

ד. רוטב המיועד למאכל בעלי חיים, שחלק ממרכיביו בשר וחלב, נשפך קצת ממנו לתוך מאכל אחר, לא היה במאכל ס' כנגדו, ומהמאכל השני נפל לתוך מאכל אחר שודאי יש בו ס' כנגד הרוטב הראשון שמורכב מבב"ח, אלא שספק האם יש בו גם ס' כנגד הרוטב של המאכל השני.
1. מה דין התערובת השלישית.
2. ומה הדין אם בתערובת השניה יש ס' רק כנגד הבשר או החלב שמעורב במרכיב הראשון.
3 והאם יש הבדל בכל זה, אם החלב או הבשר שבתרכובת של מאכלי הבע"ח מיוצר מבע"ח טמאים, או שהבשר או החלב שבתרכובת מיוצר מבע"ח טהורים אלא זה של נבילות וטריפות.
[ט"ז סק"ב, נקוה"כ, שפ"ל סק"ג].

ד. התערובת הראשונה של הבשר וחלב עצמו הוא חנ"נ של בב"ח עצמו, והתערובת השניה שנפל ממנה למאכל שלישי, מאחר וכנגד הבב"ח עצמו שהיה במאכל הראשון האסור יש ס', ורק כנגד מה שנאסר ממנו אין ס', נחשב לחנ"נ של שאר איסורים, {לדעת הש"ך בסימן צ"ד, אבל לדעת הב"י כל חנ"נ הבא מבב"ח דינו כחנ"נ של בב"ח}.
ולקמן [בסימן צ"ב ס"ד] מבואר שאפילו לדעת הרמ"א שגם בשאר איסורים אמרינן חנ"נ, בלח בלח במקום הפס"מ לא אמרינן חנ"נ בשאר איסורים, אבל בב"ח גם בתערובת לח בלח אמרינן חנ"נ, ואפי' בבשר בחלב דרבנן.
ולכן המאכל של הבע"ח עצמו שבו מעורב בב"ח בעצמו ואין בשאר המרכיבים ס' כנגדם, כשנפל ממנו למאכל השני, אפילו בהפס"מ המאכל נאסר אם אין בו ס' כנגד הבב"ח שמעורב בתוך המאכל שנפל, ואפילו אם יש בו ס' רק כנגד הבשר או החלב בלבד, אבל כשנפל מהתערובת השניה למאכל השלישי, מאחר והוא לח והוא נחשב חנ"נ של שאר איסורים, במקום הפס"מ אינו אוסר. {אלא שלדעת החו"ד בסימן צ"ד לדעת הב"י חנ"נ הבא מכח בב"ח אסור גם בהפס"מ ואכ"מ}.
אמנם כל זה רק כשהבשר והחלב שממנו עושים את המאכל הוא כשר, אבל אם הבשר שמעורב בחלב הוא מטריפות או נבילות, לדעת הט"ז [סק"ב] מאחר ולא שייך לומר שהבשר והחלב כל אחד בפני עצמו בלא תערובת מותרים, אין לו דין חנ"נ של בב"ח, אלא דינו כחנ"נ של שאר איסורים, ולכן בכה"ג גם התערובת השניה אם יהיה בה ס' כנגד החלב או הבשר שנמצא במרכיב הראשון, גם הוא מותר.

אבל לדעת הנקוה"כ אפילו שאחד מהם כבר היה אסור באכילה, הבשר או החלב, כגון שהבשר הוא מטריפות או נבילות, מ"מ מאחר ומדין בב"ח עצמו לפני שנתערבו עדיין לא היו אסורים, חל עליהם דין חנ"נ של בב"ח, ולכן גם בהפס"מ צריך בתערובת השניה ס' כנגד הבשר והחלב ביחד.
אבל אם הבשר הוא מבע"ח טמא, או שהחלב מבע"ח טמא, בזה גם לדעת הנקוה"כ לא גזרו כלל חנ"נ של בב"ח, ולכן דינו כחנ"נ של שאר איסורים שבהפס"מ סגי בס' כנגד התערובת הראשונה, וכן אם בתערובת השניה יש ס' כנגד הבשר או החלב, מותר, ולא צריך שיהיה בו ס' כנגד שניהם דאין עליהם שם חנ"נ של שאר איסורים.
נמצא שאם הרוטב של הבע"ח נעשה מבשר וחלב כשרים, לכו"ע בתערובת הראשונה שנפלה אליו צריך ס' כנגדו, ואם זה נעשה מנבילות וטריפות לדעת הט"ז בהפס"מ גם בתערובת הראשונה שנפלה אליו לא צריך שיהיה בו ס' כנגד הבשר והחלב, ובס' כנגד הבשר או החלב בלבד סגי, אבל לדעת הנקוה"כ צריך שיהיה בו ס' כנגד שניהם, ואם זה נעשה מבע"ח טמאים גם לדעת הנקוה"כ בס' כנגד הבשר מספיק כדי להתיר אפילו את התערובת הראשונה שנפלה אליו.

ה. אחות בבית חולים של נכרים.

1. האם מותר לה לבשל עבור הנכרים בשר מבע"ח טמאים המעורב עם חלב עבור הנכרים.
2. והאם יש חילוק אם רק הבשר שמאכילים שם הוא מבע"ח טמא, או גם החלב שנותנים בבית חולים הוא מבע"ח טמא.
3. והאם מותר לה להגיש להם את זה כשזה פרנסתה, או שהנכרים מכירים לה טובה.
[ס"ג–ל, ט"ז סק"ה, ש"ך סק"ז, רע"מ סקי"ג–ל, משב"ז סק"ה, שפ"ל סק"ו, בילור הגר"מ סק"ח].

<u>**ה.**</u> לבשל בשר בחלב דרבנן, לדעת הרמ"א [ס"ג וס"ד] במקום שזה רק חד דרבנן אסור משום מראית עין, ולכן לדעת הרמ"א לבשל בשר בהמה טמאה בחלב טהורה אסור.
ולדעת המחבר לדעת הש"ך [סק"ז], וכך דעת הש"ך להלכה, בבישול לא שייך כלל איסור מראית עין, וא"כ גם בשר בהמה טמאה בחלב, אפילו שזה רק חד דרבנן אין כל איסור לבשל.
אבל לדעת הט"ז [סק"ה] לדעת המחבר גם בבישול יש איסור משום מראית עין, אבל רק בדברים שכל אחד בפני עצמו מותר, כגון חלב אשה בבשר, או בשר עוף בחלב, אבל בשר בהמה טמאה מאחר והיא אסורה בפני עצמה, גם עם חלב אין בו שום מראית עין.
אלא שבאופן שמבשלים את זה לחולים, יש לדון אם דומה לבישול לצורך רפואה, ולצורך רפואה, מבואר בט"ז [סק"ה] ובש"ך [סק"ד] וברע"א [סקי"ג] שאין בזה משום מראית עין.
ואם גם החלב הוא מבהמה טמאה שזה תרי דרבנן, לדעת הט"ז הרמ"א סובר שמותר, [כמבואר במשב"ז סק"ה, ובשפ"ד סק"ו], אבל לדעת הש"ך [סק"ו] במקום שאסור משום מראית עין אסור גם בתרי דרבנן, וכן מבואר בביאור הגר"א [סק"ח] וברע"א [סקי"ד], ולכן לדעת הסוברים שגם בבישול יש איסור משום מראית עין, גם בבשר בהמה טמאה בחלב טמא צריך לאסור.
כל זה רק לענין אם מותר לעובדת בביה"ח של נכרים לבשל את הבשר טמא בחלב. אבל להגיש להם את המאכלים שהתבשלו מבשר טמא בחלב, אפי' שיש לה מזה טובת הנאה, מותר. דמותר בהנאה, [כמבואר בשו"ע]. וברע"א [סקי"ג] נשאר בצ"ע מה טעם שבהנאה אין איסור של מראית עין.

ו. עובד זר שעובד בבית ישראל.

1. האם לכתחילה ראוי למנוע ממנו מלהביא עמו קדרה שמבשל בה מאכלים שלו.
2. כשלא ידוע איזה מאכלים בישל הגוי בקדרה זו לאחרונה, האם מעיקר הדין מותר לחמם לו את האוכל.
3. אם ידוע שבמעל"ע האחרון בישל בו בשר וחלב, האם מותר להדליק לגוי את הגז כדי לבשל את הסירים עם המאכלים שלו.
4. האם אפשר להקל בכל זה.
[ס"ו רמ"מ, ש"ך סקי"ח, בלר היטב, שפ"ל סקי"ח, רע"מ סקי"ח].

<u>**ו.**</u> ברמ"א [ס"ו] כתב שאסור לחתות תחת האש של הסירים של עובד כוכבים, ובש"ך [סקי"ח] הוסיף שלכתחילה אסור גם לתת לעכו"ם לבשל בסיר שלהם בבית הישראל שמא יבוא הישראל לחתות, אלא צריך שיהיה לשפחות בנפרד קדירה של בשר וקדירה של חלב, וסיים ומיהו אין בזה אלא חומרא ואין נזהרים בזה.
ובבאר היטב [סקט"ז] ביאר כונת הש"ך במה שכתב שאינו אלא חומרא, על מה שצריך שיהיה להם ב' קדירות שמא יבוא הישראל לחתות, שאסור לבשל בסיר שלהם.
אבל בשפ"ד [סקי"ח] כתב, שמאחר ובב"ח שבלוע בדופני קדירה אין בו משום בישול דלאו דרך בישול הוא, לכן אינו אלא חומרא בעלמא, וא"כ כונת הש"ך במש"כ שאין נזהרים בזה מפני שאינו אלא חומרא, קאי גם על מש"כ הרמ"א שאסור לחתות תחת הקדירה שלהם.
וברע"א [סקי"ח] הקשה על עיקר הדין למה אסור לחתות תחת קדירה שלהם, הרי אינו מתכון לחתות, ודן בזה שנחשב פסיק רישי' בשאר איסורים שלדעת התוס' הוא דאורייתא, אלא שהוא רק ספק האם יש בקדרה בליעות של בב"ח והוה ספק פס"ר לשעבר שתלוי האם נחשב לפס"ר או לא, ולדבריו יש חילוק בין אם ברור שהעכו"ם בישל באותה קדרה בתוך מעל"ע בב"ח, שאז ודאי מדינא אסור להדליק לו את הגז, לבין אם זה רק ספק האם בישל שלדעת הט"ז שמתיר ספק פס"ר לשעבר, מותר.
עוד טעם להתיר לחתות תחת קדירה שלהם כאשר זה רק ספק האם בישל בו העכו"ם בתוך מעל"ע האחרון בב"ח וכן בסתמא כשלא ידוע שבישלו בו בב"ח כתב הרע"א, דאם הא דקיי"ל שסתם כלים אינו ב"י הוא דנחשב לס"ס שמא לא בישלו כלום באותה קדרה וגם אם בישלו בה מאכלים אבל לא של בב"ח, יהיה מותר גם להדליק להם את הגז תחת הקדרה שלהם, אבל לדעת הראשונים שההיתר של סתם כלים אינו ב"י שמא כבר עבר מעל"ע ממתי שבישלו

באותה קדרה בב"ח, וגם אם לא עבר שמא אותם בליעות פוגמים את המאכל שמתבשל בו עכשיו, זה רק מועיל כדי להתיר את המאכל שכבר התבשל בו, אבל אינו מתיר לכתחילה להדליק להם את האש תחת הקדרה שלהם.
נמצא שלכתחילה מצד המנהג ראוי למנוע בעדם מלהביא אוכל בקדרות שלהם, אבל העולם אין נזהרים בזה, ואם הביא וברור לו שבמעל"ע האחרון בישל העכו"ם בקדרה זו בב"ח, לדעת הבאר היטב אסור לחמם לו את האוכל, לדעת הרע"א יש יותר מקום לצדד להקל, ולדעת השפ"ד מעיקר הדין מותר, וגם בזה אין העולם נזהרים, ואם זה ספק, או שהוא סתם כלי, לדעת הרע"א יש בזה עוד טעם להקל.

ז. מי שעובד בבית חולים שאוכלים שם טריפות.

1. האם מותר לו לבשל לחולים מרק ירקות וכדו' בסירים שבישלו בהם באותו יום בשר בחלב.
2. ומה הדין אם מסתפק האם בישלו באותם סירים באותו יום בשר וחלב.
3. האם יש הבדל אם הבשר שמבשלים בבית חולים הוא בשר כשר, וכל הבעיה רק שלא מקפידים בבישולים שיתערב עם חלב, או שאוכלים שם נבילות וטריפות, או בשר טמא.
[רמ"א, ט"ז סק"כ, נקוה"כ, ש"ך סקי"ח, כאר היטב סקט"ז, רע"א סקי"ח, שפ"ד סקי"ח, פ"ת סק"ח].

ז. ברמ"א [ס"ו] כתב שיש אומרים שאין לחתות תחת קדירות של עכו"ם, לפי שבלוע בהם בשר וחלב, וכשמחתה מבשל אותם, ובש"ך [סקי"ח] הוסיף שלפיכך צריך שיהיה לשפחות העובדות אצל ישראל ב' קדירות, אחת לבשר ואחד לחלב, ואין העולם נזהרים בזה שאינו אלא חומרא.
ובבאר היטב [סקט"ז] נראה שביאר שמש"כ הש"ך שאינו אלא חומרא, זה רק על להחמיר שיהיה לשפחות ב' קדירות, אבל לחתות תחת קדירה של עכו"ם באופן שודאי בלוע בה בשר וחלב, נחשב כמבשל בב"ח ואסור מעיקר הדין, וא"כ אסור מעיקר הדין לבשל מרק ירקות וכדו' בקדירה שבלוע בה מבישולים של בב"ח שנעשו באותו יום.
אבל בשפ"ד [סקי"ח] מבואר, שגם אם לענין איסור בישול בב"ח יש בישול אחר בישול, ובשר וחלב שכבר נתבשלו ביחד יש איסור לבשלם שוב, מ"מ בשר וחלב שבלועים בתוך קדירה, כשמבשלם שוב כשהם בלועים לכו"ע מדאורייתא אינו נחשב לבישול[3].
ולפי"ז נהי שמעיקר הדין כתב ברמ"א שלא לחתות תחת הקדירה של העכו"ם, מ"מ גם ע"ז כתב הש"ך שהעולם אין נזהרים, וא"כ ה"ה שיהיה מותר לבשל מרק וכדו' בקדירה שיש בה בליעות של בישולי בב"ח.
וברע"א [סקי"ח] הקשה שכשמחתה מתחת לקדירה, ביחס לבליעות שבקדרה הוה אינו מתכוין, ודן בזה האם נחשב לפס"ר מאחר ואינו ודאי שבלוע בזה בב"ח, ואם כן נחשב לפ"ר מ"מ אינו אלא ספק של פס"ר לשעבר, ולדבריו כשמסתפקים האם בישלו בסירים האלו בב"ח הדבר תלוי בנידון של פס"ר לשעבר, אבל זה מוכח מיהת להדיא בדבריו שאם ודאי שבלוע בקדרה בשר וחלב למרות שזה רק תערובת של בליעות נחשב ממש לאיסור בישול של בב"ח.
אבל אם הבשר שאוכלים שם הוא בשר בהמה טמאה, נמצא שגם על הצד שבלוע בדופני הקדרה בשר וחלב ומבשלם יחד, אין בו איסור בישול בחלב כלל, וכל איסורו הוא רק משום מראית עין, יל"ע אם בבלוע ואינו נראה שייך בזה בכלל לאסור משום מראית עין[4] אבל בחמודי דניאל הביאו הפ"ת [סק"ח] דן האם מותר לבשל לעכו"ם חלב בקדירה שאינה ב"י מבליעות של בשר דמאחר ואיסורו רק מדרבנן אפשר שבבלוע לא גזרו על מראית עין. [ועין בדרכ"ת סקמ"ה מה שהביא בזה],
אמנם זה רק אם אוכלים ומבשלים שם בשר בהמה טמאה, אבל אם מבשלים בסירים אלו רק נבילות וטריפות, והחשש הוא שבלוע בקדרה מבשר נבילה טריפה ביחד עם חלב, אפי' שלענין חנ"נ נחלקו הט"ז [סק"ב] והנקוה"כ אם בבשר נבילה שנתבשל בחלב אמרינן חנ"נ, אבל לבשלם ביחד ודאי אסור, ודינו כמו שבלוע בו בשר כשר וחלב, שתלוי רק אם בבלוע יש בישול אחר בישול כמבואר לעיל.

ח. מי שנמצא בבי"ח וכדו' ויש שם גם נכרים או שאינם שומרי תומ"צ, וכל אחד מעמיד קדרה שלו ע"ג הפלטה, ואח"כ מדליקים את הפלטה, או שכל אחד מכניס את המאכלים שלו לתוך המיקרוגל בכלי סגור ועטוף היטב.

1. האם מותר להדליק את המיקרוגל או את הפלטה.
2. והאם יש חילוק בין אם יודע איזה מאכלים נמצאים בתוך הכלים שלהם או שלא יודע.
3. והאם יש חלוק אם יודע ומתכוין להדליק גם בשביל הנכרי או החילוני שהכניס את הכלים שלו.
4. וכן באופן שהבית חולים מרשה רק לכולם ביחד לחמם בבת אחת על אותו פלטה, האם מותר לו לחמם שם מאכלים שלו.
[רע"א סקי"ט].

ח. אם כשמדליק את המיקרו גל או הפלטה כל מטרתו הוא לחמם את המאכלים של עצמו, לא מתכוין כלל לבשל את מה שיש בסירים האחרים, ואין לו כל ענין לחמם גם לשני, דן ברע"א האם נחשב פס"ר, ושהדבר תלוי במחלוקת ראשונים לענין שאר איסורים האם פס"ר מותר או שלכו"ע בשאר איסורים אסור מה"ת. עוד טעם להתיר להדליק הוא דמאחר וזה רק ספק האם בקדרה שלהם או במאכלים שלהם בלוע או מעורב בשר וחלב, אפשר שנחשב פס"ר לשעבר, ולדעת הט"ז מותר, עוד צד להקל דנחלקו הראשונים בטעם שאמרינן שסתם כלים אינם בני יומן האם ההיתר של סתם כלים אינו ב"י נאמר גם ביחס לבישול של הכלי עצמו או רק ביחס לבדיעבד להתיר את המאכלים שכבר נתבשלו בקדרה של איסר שלא ידוע האם יש בה בליעות ב"י, אבל אם הנכרי שהכניס או העמיד את הסירים שלו

---

[3] בדברי הפמ"ג מבואר שהטעם שאינו נחשב לבישול מפני שבישול של בליעות אינו לרך בישול, ולפי"ז גם בשר וחלב שנבלעו בקדרה ע"י כבוש, כגון קדרה עם חלב שנפל לתוכה בשר ושהה בה מעל"ע, כשמבשלים שוב באותה קדרה מאכל אחר, אפילו תוך מעל"ע ממתי שנכבש נבלע, אין בו משום איסור בב"ח.

[4] בכף החיים סכ"ז כתב שבשר המכוסה בבלק אין בו משום מראית עין ומותר לאכלו ביחד עם חלב שקדים.

ביקש ממנו שידליק עבור שתיהם או עושה את זה עבור שתיהם אין את כל ההיתר של פסיק רישיה ותלוי במה שנתבאר בשאלה הקודמת[5].

ט. שניצל סויה.

1. האם מותר לחמם אותו כשמרוח עליו חמאה.

2. כשהשניצל צונן, האם מותר למרוח עליו גבינה.

3. האם צריך לעשות לזה היכר.

4. ואם צריך לעשות היכר, מה הדין כשאין לו ממה לעשות היכר.

5. והאם יש הבדל אם עושה את זה בביתו כשאין רואים או כשמכין לצורך שמחה מסיבה וכדו'.

[ס"ג–ל רמ"מ, ט"ז סק"ל–ה, ש"ך סק"ו–ז, שפ"ל סק"ו, פ"ת סק"י] .

ט. לדעת הרמ"א [ס"ג-ד] כל מה שאסרו משום מראית עין זה רק בחד דרבנן, אבל בתרי דרבנן אין בו משום מראית עין. לדעת הט"ז [סק"ד] לכתחילה במקום שאפשר לעשות היכר, צריך גם בתרי דרבנן לעשות היכר, ובמקום שא"א לעשות היכר גם לדעת הרמ"א גם בחד דרבנן מותר. אבל לדעת הש"ך [סק"ו] ביאור הגר"א [סק"ח] גם בתרי דרבנן יש איסור משום מראית עין[6],

ולפי"ז לחמם שניצל סויה שמרוח עליו חמאה גם לדעת הרמ"א אסור, אבל למרוח חמאה על שניצל של סויה מבלי לחמם אותו מאחר ואינו מבשלם ביחד וזה רק תרי דרבנן לדעת הרמ"א מותר לכתחילה, לדעת הש"ך והגר"א צריך היכר, אבל לדעת הט"ז בין אם חיממו את זה בין אם לא חיממו אם יכול לעשות היכר צריך לעשות היכר, ואם א"א לעשות היכר בשתיהם מותר ללא היכר. [עיין עוד בזה בשאלה הבאה]

אלא שלדעת הש"ך כל הגזירה של מראית עין זה רק באכילה אבל בבישול לא שייך כלל הגזירה של משום מראית עין, , ולדבריו לחמם שניצל ביחד עם חמאה אפילו שזה רק חד דרבנן, יותר קל מאשר לאכול שניצל שמרוח עליו גבינה אפילו שזה רק תרי דרבנן.

בשפ"ד [סק"ו] כתב שלהלכה גם בתרי דרבנן צריך היכר, אבל רק בסעודות גדולות, ולפי"ז רק לצורך מסיבה שמחה וכדו' אסור להכין שניצל סויה שמרוח בחמאה, אבל בבית מותר. וכן מבואר בפ"ת [סק"י] עיי"ש[7], אבל בשפ"ד [לעיל סימן ס"ו סקט"ז] כתב שבמידי דאכילה אפילו באיסור דרבנן האסור משום מראית עין נהיה לחפצא דאיסורא ואסור אפילו ליחיד בביתו.

וברע"א הקשה שגם בישול של תרי דרבנן, כגון חלב טמאה עם בשר טמאה יאסר משום מראית עין דלא כהרמ"א, ולכאורה מוכח שסובר שגם תרי דרבנן אסור, אלא אם נחלק שרק בתרי דרבנן שע"י בישול אוסר, דחמיר טפי, וצ"ע.

י. מי שאוכל סעודה בשרית, האם מותר לו לשתות קפה עם תחליף חלב.

1. האם יש חילוק בין כשיש מי שרואה אותו אוכל את הבשר, או שאוכל לבד.

2. והאם מותר לשתות קפה כזה תוך ו' שעות מאכילת בשר.

3. וכן לחם המרוח עם מרגרינה האם מותר לאכול אותו ביחד עם בשר

4. וכן לחם המרוח עם חמאת בטנים האם מותר לאכול אותו ביחד עם בשר.

[רמ"מ ס"ג וס"ל, ש"ך סק"ו, ביאור הגר"מ סק"ח, כנה"ג הגהות ב"י ח', דלכ"ת סקמ"ה].

י. לדעת הרמ"א שבתרי דרבנן אין איסור משום מראית עין, ודאי שלאכול בשר ביחד עם שתית קפה עם חלב סויה לא שייך לאסור, וכ"ש לשתות אותו תוך שש שעות מאכילת בשר, ואפילו לאכול לחם המרוח עם חמאת בטנים או עם מרגרינה, ואינו ניכר כל שוני מחמאה, מאחר ואוכל רק ביחד מותר.

ואפילו לדעת הש"ך והביאור הגר"א שגם בתרי דרבנן גזרו, מ"מ כתב בכנה"ג [הגהות ב"י ח'] שזה רק לאכול עמו אבל לאכול אחריו לא מצאנו שגזרו, ולפי"ז מותר אפילו בסעודה בשרית עצמה לשתות קפה עם חלב צמחי כל שאינו מערבם יחד. וכן בדרכ"ת [סקמ"ה] הביא שאפי' במקום שיש לחוש למראית עין זה רק כשהמאכלים מעורבים ביחד, אבל בזה אחר זה שכל האיסור בבשר בחלב רק משום המתנה לא מצינו שגזרו, אלא שיש לדון לחלק ששונה לחם המרוח עם חמאת בטנים וכן קפה עם חלב צמחי, מלחם המרוח עם מרגרינה, דמאחר ועל המרגרינה אין שם של חמאה כלל, אפשר שלא גזרו ומותר אפילו עמו ממש, ולא דמי לחלב שקדים ששם חלב עליו, ואם נכון הדברים א"כ מש"כ לעיל [שאלה קודמת] לענין שניצל סויה, אפשר שאין עליו שם בשר כלל, ואינו דומה לחלב שקדים ולא שייך בזה גזירה של מראית עין, וכן מי שבישל מרק פרוה שנראה כמרק בשרי אין עליו כל איסור לערב בו גבינה דמאחר ובמהותו אין בו שום הגדרה של בשר לא נאמר בזה האיסור של מראית עין.

יא. קנה תבנית ביצים ויש בה ביצה בלי כל קליפה, האם מותר לכתחילה לאוכלה עם בשר.

[פ"ת סקי"ב].

יא. בפ"ת [סקי"ב] כתב שאם התרנגולת הטילה את הביצה כדרכה, והקליפה רכה, אפילו מצד המנהג מותר לאוכלה בבשר, ויל"ע אם כשאין לה קליפה כלל שכשנמצאת במעיה חמיר טפי ואינו רק מנהג שלא לאכלו עם חלב, האם גם בכה"ג כשכבר הטילה מותר לאכלה בחלב. וצ"ע.

---

[5] עיין מש"כ בזה במנחת שלמה ח"מ סימן ו'

[6] לענין מי שבלבל ורעב לו ממ מאוד, וכולה לאכול לו אפילו לשתות דברים המותרים במסעדות שמוכרים שם טריפות. עיין אגרו"מ לו"ח ח"ב סימן מ'.

[7] אלא שבפוסקים לנו לגבי דברים שנכרים לכל שאינו שייך לבשר בחלב, כגון שניצל סויה שמצוי מאוד, האם גם בזה יש את החשש של מראית עין.

יב. דלי עם מים רותחים שהדיח בתוכם כלים של חלב.

1. האם מותר לו לערב אותם עם מים רותחים מדלי שהדיח בהם כלים של בשר כדי להשתמש בכל המים לצורך שטיפת ריצפה וכדו׳.
2. האם יש הבדל אם מערבם כשהם עדיין יס״ב או שכבר לא יס״ב.
3. האם יש הבדל בין אם המים שהדיח בהם את הכלים היה בדרגת יס״ב, או לא היה.
4. האם יש הבדל אם הכלים היו מלוכלכים בבעין, או רק לא היו נקיים.
5. האם מותר לכתחילה לחמם שוב את המים לצורך השטיפה.

[רמ״א, ש״ך סקי״ט, שפ״ד שס, פלתי סקי״ד, רע״א, יד אברהם, חיבוטי ההפלאה, יד יהודה קלר סקל״א].

יב. ברמ״א מבואר שאסור לערב את המים שרחצו בהם כלים של חלב עם המים שרחצו בהם כלים של בשר, ובש״ך [סקי״ט] כתב שזה רק אם הדיח תחלה את הכלים במים רותחים, וגם עירב את המים אח״כ כשהם עדיין רותחים.

וביד אברהם הוסיף שלפי״ז דוקא אם הדיח את הכלים בכ״ר ולא ע״י עירוי, ובשפ״ד [סקי״ט] הוסיף שלדעת הש״ך כל האיסור לערב את המים זה רק אם מערב אותם ביחד כשהם רותחים ובתוך כ״ר, דאם עירבן רק לתוך כ״ש, אפי׳ רותחים אין מתבשלים ביחד, נמצא דלדבריהם בדעת הש״ך מים שנשארו מהדחת כלים חלבים ומהדחת כלים בשרים אין כל איסור לערב אותם אפילו רותחים אלא בתוך כלי ראשון וכדו׳.

אלא שכל זה רק כשהכלים אמנם אינם נקיים אבל אין עליהם ממשות בעין, אבל אם יש עליהם ממשות בעין, כתב בחידושי הפלאה שכל מה שכתב הש״ך שהאיסור הוא רק אם הדיחם כשהם רותחים זה רק כשאין עליהם בעין , אבל אם היה על הכלים לכלוך בעין אם אין במי הרחיצה ס׳ כנגד הלכלוך שע״ג הכלי, אפילו הדיחן צוננים אסור אח״כ לערבם כשהם רותחים.

אבל ברע״א הביא מהמנח״י דלא כהש״ך שאפי׳ הדיחם במים שאינם רותחים ואין היס״ב, גם אסור לערב את המים מפני שלכתחילה אסור לערב בשר וחלב צונן כדי להנות ממנו, וכ״כ ביד יהודה [ארוך סקט״ו] שלכתחילה יש איסור לגרום להנות מבב״ח דרבנן, ואינו אלא חומרא בעלמא.

יג. תחתית הגז שגולשים עליו מבישולים של בשר ושל חלב.

1. רוצים לנקות אותו האם מותר לשפוך עליו מים רותחים.
2. האם יש חילוק אם יש הצטברות של לכלוך בעין או שאין בעין.
3. והאם מותר לשפוך לפח אשפה שאריות של מרק בשרי רותח כשיש בפח שאריות של מאכלים חלבים.
4. וכן כששורפים חמץ האם צריך להקפיד שלא יהיה שם שאריות של פיצה ביחד עם נקניקיות או אבקת מרק בשרי
5. וכן כיור חלבי ובשרי שיש להם צינור משותף ביחד, האם מותר לרחוץ כלים בשרי וחלבי ביחד באותו שעה בשתי הכיורים.
6. והאם מותר לכבס סינרים שיש עליהם לכלוך ושיירי מאכל של בשרי וחלבי.

[ס״ו רמ״א, ש״ך סקי״ח, וסקי״ט, פ״ת סק״כ, יד אברהם בסוף הסימן].

יג. ברמ״א מבואר שאסור לחתות תחת קדירה של עכו״ם שיש לחשוש שמא יש בו בליעות של בשר וחלב, וא״כ כשהרגילות הוא שגולש על הגז בין מחלב ובין מבשר, מאחר ועירוי מבשל כדי קליפה, אסור לערות עליו מים רותחים ישר מהכד החשמלי, וכ״ש אם יש הצטברות של בעין של בשר וחלב, וביד אפרים הביא מהמנח״י שהטעם שאין נזהרים מליקח מאפר של הקדירות ולערבם רותחים יחד מפני שכבר נתייבש הלחלוחית של המאכל שבתוכו, ולכן לפעמים אפשר שמדינא כבר אין עליו איסור בישול,

ואפילו שכאשר מנקים כל צורת ומטרת הבישול הוא לאבדון, בפ״ת [סק״ד] מבואר שגם בישול לאבדון נחשב בישול, וכ״כ בשו״ת חת״ס יור״ד סימן צ״ב ועי״ש מה שביאר בדברי הרמ״א[8], ולפי״ז יש להקפיד גם בשריפת חמץ שלא יהיה מעורב פיצה וכדו׳ עם שאריות של נקניקיות של בשר וכדו׳,

וכן מי שיש לו צינור משותף לכיור החלבי והבשרי, ומדיח באותה שעה בשתיהם כלים עם מים רותחים, המים מתערבים עם לכלוך בעין או אפילו עם בליעות, ומבואר ברמ״א שאסור לערב את המים ביחד, ומאחר וזה ע״י עירוי גם לפי מש״כ הש״ך שדוקא אם הדיחן רותחים אסור, וגם כאן מתערבין כשעדיין רותחין, ורק אם נאמר שיש היתר בזה שבישול הוא לאבדון, אפשר להקל, וכ״ש לערות מרק בשרי רותח לתוך פח אשפה שיש בו שיירי לבן גבינה וכדו׳ שמבשלם ביחד ואסור.

וכן לכבס סינורים שיש עליהם בעין של בשר ושל חלב אפשר שאסור, ורק אם שיירי האוכל יספיק להפגם ע״י האבקות כביסה עוד לפני ההרתחה, או שיש ס׳ [שלדעת הרע״א ועוד כשזה לאבדון אין דין איסור ביטול לכתחילה]. אבל ביד אברהם [בסוף הסימן] כתב שבישול בב״ח לאבדון אין עליו איסור בישול.

יד. הרתיח חלב נשאר לו דבוק ביד חתיכת עור מהבשר נפל לו לתוכו, או שנפל לתוכו חתיכת עור קילוף עור.

1) מה דין החלב לאכילה.
2) והאם יכול לתתו לפועל נכרי או להניחו בחצר לבע״ח.
3) וכן אם מצא שילד זרק לתוכו חתיכת עצם מיובש, מה דין החלב, והעצם.
4) והאם הדין שונה כאשר מחמת הבישול חזר ונתרכך.

---

[8] עיין בזה בשו״ת לובב מישריס סימן ל בסופו.

5) וכן אבקה העשויה מעצמות ועורות שטוחנים אותם לגמרי עד שנהפכים לאבקה, האם מותר לערבם במאכלים חלביים, וכן אבקת קיבה המיובשת שנותנים בחלב לעשיית גבינה.
[שו"ע, ש"ך סקכ"ב, שפ"ל סקכ"ב וסקל"ג, פ"ת סקי"ט, וסקכ"ל, יל יהולה כלון סקי"ז].

יד. בשו"ע [ס"ז] כתב על המבשל, או האוכל, שליא, עור, גידים, עצמות, וכו' שפטור, ובש"ך [סקכ"ב] כתב שאיסורא מיהא איכא, ובשפ"ד [שם] פירש דברי הש"ך שאיסורא איכא על כל הסעיף[9], לפי"ז אם נפל לתוך החלב חתיכת עור ודאי יאסר, אבל אם נפל חתיכת קילוף עור שזה עור אדם, אפשר שלגבי זה לא נאמר שאיסורא מיהא איכא, או שאין עליו איסור בב"ח.
ובשפ"ד [שם] כתב, שגם עצמות קשים שנתבשלו בחלב אסור[10], וביד יהודה [ארוך סקי"ז] כתב שרק הגידים והעצמות יאסרו מפני שנבלע בהם טעם חלב, אבל החלב לא יאסר דלא קיבל טעם, אלא שלדעת הרמב"ן שהביא הרע"א [שו"ת קמא סימן ר"ז, וכן מבואר במשב"ז סימן צ"ד סק"ד] שבב"ח כל שאין שניהם נותנים טעם זה בזה אינם נאסרים כלל, ואפילו מדרבנן אינם נאסרים, א"כ א"א לומר כהיד יהודה שרק העצמות יאסרו.
ובחכמ"א ויד יהודה כתבו שהאיסור בכל זה הוא בין בישול ובין אכילה, אבל בהנאה לתת לבע"ח וכדו', קיי"ל שכל בב"ח שמותר מדאורייתא מותר בהנאה.
ובשפ"ד [סקל"ג] מבואר, שכל אלו אם מתרככים וחוזרים ליתן טעם אוסרים מדאורייתא, ובפ"ת [סקי"ט וסקכ"א] הביא בזה מחלוקת.
ולכן לערב אבקה מעצמות שטחנו אותם לגמרי, אם אח"כ ע"י הפעולות שנעשו בהם חוזר ומתרכך ונהיה ראוי לאכילה תלוי במחלוקת זו, ואפי' אם אינו מתרכך לכתחילה אסור לאכלו עם חלב.

---

[9] בלגרו"מ יור"ד ח"א ל"ז, ח"ב כ"ז, דן שאפשר שאין הכונה של הש"ך לאיסורא איכא גם על עור, דלאו בכלל בשר הוא, אבל למעשה עכ"פ יש להחמיר כהפמ"ג.

[10] בדרכ"ת סקק"ג הביא דעות שרק בעצמות רכיס יש איסור, ועיין בזה בלגרו"מ או"ח ח"ד סימן ע"ז, שו"ת אחיעזר ח"ג סימן ע"ג אות ה, וסימן ל"ג ד', שד"ח כללים ה' מערכת נ' כ"ד, שו"ת מנחת יצחק ח"ג קמ"ז, גם לענין עצמות קשים יבישים, שב בע"ח טמאים, ובציץ אליעזר ח"ו ט"ז, וכן דנו בזה לענין פילטר של מים העשוי מפחם של עצמות היתר או איסור, וכן כלי חרס שמיוצרים מתערובת של עצמות שרופים..